

Державне підприємство
«Черкаський державний науково-дослідний інститут
техніко-економічної інформації в хімічній
промисловості»
(ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»)

18000, ГСП, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 205

**Аналітична оцінка ситуації
у хімічній промисловості України та на
внутрішньому товарному ринку хімічної продукції
за підсумками січня-вересня 2024 року**

Аналітичне дослідження

Розроблене на основі доступних та репрезентативних статистичних даних (Держстату України, територіальних органів Держстату України, Державної митної служби України та ін.), власних експертних оцінок та розрахунків, публічних даних ЗМІ, корпоративних сайтів компаній, комунікативної інформації.

Заключна версія станом на 30.09.2024

*Розробник: Т.В. Ковеня, директор ДП
«Черкаський НДІТЕХІМ»*

Тел./факс: 8(0472) 37-31-13

E-mail: office@nditekhim.com.ua

WebSite: <http://nditekhim.com.ua>

Черкаси

2024

ЗМІСТ

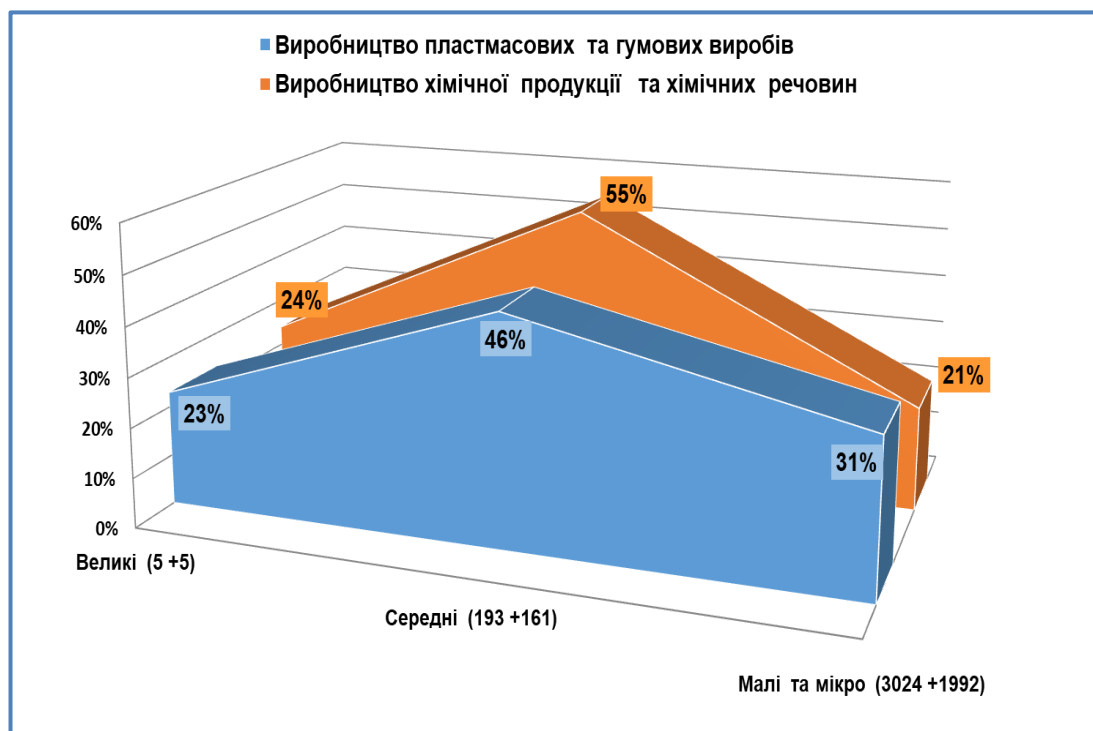
1. Функціонування галузі. Деякі кількісні параметри. Інституційні зміни.....	3
1.1. Деякі кількісні параметри хімічної галузі.....	3
1.2. Інституційні зміни. Приватизаційні процеси.....	4
2. Товарне виробництво. Загальний і секторальний аналіз	6
3. Реалізація товарної продукції. Індекс доступності хімічної продукції.....	9
4. Зовнішній торговельний обіг хімічною продукцією. Зовнішньоторговельне сальдо.....	11
5. Експортні поставки хімічної продукції із України.....	12
5.1. Експорт вартісних обсягів хімічної продукції	12
5.2. Індeksi фізичних обсягів хімічної продукції з України	13
5.3. Динаміка середніх експортних цін на хімічну продукцію	14
5.4. Продуктова динаміка експорту хімічної продукції	15
5.5. Секторальна структура експорту хімічної продукції.....	16
5.6. Географічний зріз експорту хімічної продукції.....	18
6. Імпортні поставки хімічної продукції із України	19
6.1. Загальний аналіз імпорتنих поставок	19
6.3. Продуктова динаміка імпорту хімічної продукції в Україну в 2024 р. у фізичному вимірі (аналіз на основі даних Державної митної служби України)	21
6.4. Секторальна структура імпорту хімічної продукції в Україну	23
6.5. Динаміка середніх імпорتنих цін на хімічну продукцію	25
6.6. Географічний зріз імпорту хімічної продукції в Україну.....	26
7. Внутрішній товарний ринок хімічної продукції	29
7.1. Загальна характеристика хімічного ринку в 2024 році	29
7.2. Деякі регіональні, структурні, секторальні зміни на внутрішньому товарному ринку.....	30
7.3. Деякі регіональні та секторальні зміни на внутрішньому товарному ринку добрив та ЗЗР	32
8. Фінансові результати роботи хімічної галузі.....	34
9. Цінова кон'юнктура (фрагментарно).....	36
10. Інвестиції в основний капітал хімічної галузі	37
10.1. Загальна оцінка.....	37
10.2. Інвестиційний моніторинг	38
11. Основні оціночні висновки	41
11.1. Секторальні тенденції та висновки	41
11.2. Вузькі місця в національному хімпромі	45
11.3. Ключові висновки щодо стану національного хімпрому. Найбільш нагальні проблеми галузевого виробництва. Зовнішній вплив та ризики	47

1. Функціонування галузі. Деякі кількісні параметри. Інституційні зміни

1.1. Деякі кількісні параметри хімічної галузі

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Кількість функціонуючих підприємств	<p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» (з урахуванням даних Держстату України), станом на 01.09.2024 в хімічній промисловості (виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, гумових і пластмасових виробів) функціонує з різним режимом завантаження виробничих потужностей близько 3600 економічно активних підприємств.</p> <p>Кількість зареєстрованих підприємств в хімічній промисловості (основні коди КВЕД 20+22) станом на 01.01.2024 складала, за даними Держстату, 7650 підприємств. Станом на 01.09.2024 цей показник принципово не змінився та залишився на рівні 7500 підприємств (КВЕД 20+22).</p> <p>Отже, відсоток підприємств галузі, які функціонували та були економічно активними у вересні 2024 року становив близько 50% (від кількості зареєстрованих підприємств).</p> <p>Слід зазначити, що найбільша кількість підприємств функціонує станом на вересень 2024 року в таких сегментах (структурна частка,%):</p> <ul style="list-style-type: none">✓ виробництво будівельних виробів із пластмас – 15%,✓ виробництво тари з пластмас -12%,✓ виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас – 9%,✓ виробництво добрив і азотних сполук - 8%,✓ виробництво ЛКМ - 6%,✓ виробництво гумових виробів -6% <p>У регіональному зрізі найбільша кількість економічно активних підприємств розміщена в м. Київ (840 підприємств), Дніпропетровській області (490 підприємств), Київській області (370 підприємств).</p> <p>Інституційна база хімічного виробництва показана на Діаграмі 1. Основну частку виробництва галузевої продукції забезпечують середні (46-55%) та малі і мікро-підприємства (21-31%).</p> <p>Виключеннями є сегменти азотних сполук і азотних добрив (частка продукції великих підприємств - 63%) та шин (частка продукції великих підприємств - 87%).</p>

Діаграма 1

1.2. Інституційні зміни. Приватизаційні процеси

Приватизація. Інституційні зміни.

В 2024 р. вперше з початку широкомасштабних воєнних дій відновився процес великої і малої приватизації хімічних підприємств.

В поточному році ФДМУ на продаж виставлені пакети акцій 17 підприємств енергетичної та харчової галузей, видобувної, хімічної та переробної промисловості, машино- та приладобудування та інші. Серед них: **АТ «Об'єднана гірничо-хімічна компанія», ВАТ «Одеський припортовий завод», ВАТ «Сумихімпром», АТ «Оріана», АТ «Смоли» та ін.**

Триває також процес з аукціонного продажу хімічних підприємств, які належали російським власникам, хоча такі аукціони досить часто не відбуваються. Так, аукціон з приватизації 100% статутного капіталу **ПрАТ "ПентоПак"** через відсутність учасників не відбувся. Стартова ціна активу на приватизаційному аукціоні становила 203,75 млн грн, після невдалих торгів її зменшили вдвічі – до 101,87 млн грн, а повторний аукціон призначили на 10 червня.

ПрАТ "ПентоПак" – один із найбільших в Україні виробників упаковки для м'ясних і ковбасних виробів. Підприємство виробляє багат шарову синтетичну термоусадкову оболонку.

Міністерство юстиції України подало позов до Вищого антикорупційного суду (ВАКС) про застосування до співвласників російської корпорації **«Група Поліпластик»** санкції у вигляді стягнення активів в дохід держави активів. Російська «Група "Поліпластик"» в Україні представлена компаніями ТД "Євротрубпласт", "УПГ", "Рубіжанський Трубний завод" (РТЗ), "Калуський трубний завод" (КаТЗ), "Полімертепло-Україна" та "Сучасні трубопровідні системи".

ВАКС прийняв рішення у вересні 2024 р. про стягнення в дохід держави по 93% ТОВ «Торговий дім «Євротрубпласт», ТОВ «Калуський трубний завод» і ТОВ «Рубіжанський трубний завод», 100% ТОВ «Полімертепло - Україна», 10% ТОВ «Українська полімерна група» і 51% ТОВ «Кордфлекс».

<https://interfax.com.ua/news/general/1015340.html>

https://biz.censor.net/news/3490762/minyust_vyماغaye_konfiskuvaty_trubn_i_zavody_rosiyiskoyi_grupy_poliplastyk

Активи **«Вінницяпобутхім»** відповідно до рішення суду перебувають в управлінні АРМА. Зокрема, корпоративні права – 100% статутного капіталу компанії в розмірі понад 1,5 млрд грн та продукція і сировина на понад 500 млн грн. Підприємство зупинило виробництво. АРМА оголосило конкурс на пошук управителя, в якому брали участь 10 претендентів.

Переможцем оголошена компанія **«Крайтекс-Сервіс»**, що належить співвласникам мережі магазинів Eva і Varus Валерію Кіптику та Руслану Шостаку. Компанія запропонувала сплачувати до держбюджету, крім податків, ще 3,75 млн грн щомісячно за право управляти арештованим майном. Наразі Міністерство юстиції України просить стягнути в дохід держави 100% від загальної кількості акцій приватного акціонерного товариства «Вінницяпобутхім», що належать акціонерному товариству «Невская Косметика», тобто провести процедуру націоналізації підприємства.

В липні 2024р. ВАКС в дохід держави стягнув 100% акцій українського ПрАТ «Вінницяпобутхім» і тим самим дозволив націоналізацію даного підприємства.

<https://www.epravda.com.ua/news/2024/07/24/717114/>

<https://vinnitsa.info/article/minyust-khoche-natsionalizuvaty-aktsiyi-vinnytsyapobutkhim>

<https://biz.censor.net/n3494484>

В управлінні АРМА перебувають також активи **ТОВ «Карпатнафтохім»**, одного із ключових підприємств базової хімії, є проблеми з правом власності на частину активів. Нідерландська компанія Carpaty Chemical B.V. у червні 2024 р. вийшла з-поміж засновників калуського заводу "Карпатнафтохім".

З 11 червня засновниками підприємства стали: британська Techinservice Limited Ігоря Щуцького (34%), кіпрська Hedrian Holding Limited Ільхама Мамедова (33%), український інвестиційний фонд "Геріон Ворлд" Андрія Веселого (33%, власник дрогобицького ТОВ "Брати", яке спеціалізується на виробництві бруківки.).

Підприємство станом на вересень 2024 р. не відновило свою діяльність.

<https://vikna.if.ua/news/category/all/2024/07/23/155521/view>

<https://zahid.espreso.tv/novyny-lvivschiyny-biznesmen-z-drogobicha-na-lvivshchini-stav-spivvlasnikom-odnogo-z-naybilshikh-khimichnikh-pidpriemstv-ukraini>

Поки що з різних причин не відновлена також робота націоналізованого Миколаївського глиноземного заводу, з яким пов'язане виробництво певних видів хімічної сировини, яка використовується в технологічному процесі МГЗ.

2.Товарне виробництво. Загальний і секторальний аналіз

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Товарне виробництво	<p>За підсумками січня-березня 2024 р. індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2023 року, збільшився на 10,7% та становив 110,7%, гумових та пластмасових виробів – на 12,2% та становив 111,2%</p> <p>За підсумками січня-червня 2024 р., індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції, порівняно з аналогічним періодом 2023 року, виріс на 4% та становив 104%, гумових та пластмасових виробів – на 7,5% та становив 107,7%.</p> <p>За підсумками січня-вересня 2024 р., індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2023 року, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», збільшився на 8-10% та становив 108-110%, гумових та пластмасових виробів – на 13-14% та становив відповідно 113-114%.</p> <p>Окрім сектору основної хімії, усі інші сектори у січні-вересні 2024 р. мали приріст індексів товарного виробництва від 6 до 15%.</p> <p>На динаміку індексів товарного виробництва певний вплив, хоча і не визначальний, мала статистична база за аналогічний період 2023 року, яка у другому – третьому кварталі 2023 р. була вкрай нестабільною.</p> <p>У 2024 році в хімічній промисловості України тривають процеси адаптації та стабілізації роботи підприємств, хоча водночас продовжує діяти значна кількість факторів невизначеності та негативних чинників, які впливають на ситуацію в хімічній галузі, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>триваючі військові дії і ракетні обстріли, фізичне руйнування та безпекове призупинення діяльності значної частини ключових підприємств, відсутність урядових рішень щодо відновлення роботи деяких підприємств, активи яких перебувають під арештом та ін.;</i> ▪ <i>суттєвий ріст (та/або волатильність) цін на певну частину складових собівартості хімічної продукції (електроенергія, вартість обладнання, сировини, перевезень тощо);</i> ▪ <i>нестабільність замовлень (попиту), функціонування значної частини підприємств без довгострокових контрактів (часовий лаг замовлень на більшості хімічних підприємств становить 2-3 місяці);</i> ▪ <i>відсутність достатніх обігових коштів, фінансових та кредитних ресурсів;</i> ▪ <i>ускладненість логістичних внутрішніх та зовнішніх поставок, торгівельна прикордонна криза (як експорту, так і імпорту сировини і напівсировини);</i>

- обмеженість та нестабільність в поставках електроенергії;
- відтік персоналу та проблеми з його ротацією (і виробничого, і інженерно-технічного, і управлінського персоналу) тощо.

За таких умов, все ще триває «рваний» режим роботи багатьох підприємств.

Рівень завантаження виробничих потужностей більшості економічно активних хімічних підприємств є нижчою від 50%, на повну потужність в хімічній галузі працює не більше 10-15% великих та середніх підприємств, які забезпечують майже 80% випуску товарної продукції у виробництві хімічної продукції та хімічних речовин.

Найбільш критичним все ще залишається фактор зниження попиту та обсягів збуту продукції (через падіння та нестабільність платоспроможного попиту), можливість утримання конкурентних цін на кінцеву товарну продукцію через високу волатильність цін на сировину та енергоресурси і значні обсяги конкуруючого імпорту.

В кінці травня-на початку червня, а потім в липні-серпні 2024 р. через руйнування значної частини електричної генерації відновилися **погодинні відключення від подачі електроенергії для значної частини промислових підприємств, були внесені зміни до Положення про особливості імпорту електричної енергії в Україну в умовах воєнного стану.**

Значне ускладнення в роботу промислових підприємств вніс фактор **активного відтоку кваліфікованої робочої сили за рахунок посилення мобілізації.**

Два останні фактори спричинили негативний вплив на діяльність підприємств, які в 2023 р. частково відновили і стабілізували своє виробництво.

Все ж відносно стабільно продовжують функціонувати хімічні підприємства, які виробляють ліквідну сировину та напівсировину (особливо мінеральну, експортоорієнтовані продукти неорганічної та органічної хімії, декстрини, казеїни та казеїнати, жирні амінокислоти тощо), а також **споживчу продукцію нееластичного та стабільного попиту** (гумові вироби, пластмасові вироби, мило, синтетичні миючі засоби, ефірні олії, косметичні та парфумерні вироби, добрива та засоби захисту рослин та ін.). В сегменті гумових виробів стабільно функціонує та прогресує у випуску новаторської та інноваційної продукції ТОВ «Київгума».

Загалом у третьому кварталі поточного року стабільно працювали два основні підприємства по випуску азотних добрив (аміачна селітра, КАС, карбамід, аміачна вода), а також ще 8 підприємств, які вивели на ринок певні обсяги КАС та інших азотовмісних гомогенних та спеціальних добрив.

Лише ПрАТ «Рівнеазот» у травні 2024 р. зупинявся на плановий капітальний ремонт та модернізацію основних цехів у передсезонний період, проте вже з червня 2024 р. відновив виробництво добрив.

ПАТ «Сумихімпром» також з квітня 2024 р. частково відновив виробництво сульфату амонію та комплексних добрив.

Виробник закупляє для цього аміак, сірку, фосфорити та калійні руди для виробництва добрив.

В разі повноцінного відновлення роботи ВАТ «ОПЗ», будуть налагоджені стабільні поставки аміаку на ПАТ «Сумихімпром». На підприємстві передбачається поетапне введення в експлуатацію різних цехів та розширення номенклатури товарної продукції.

Стабільно функціонують також хімічні підприємства, які виконують **оборонні замовлення або ж випускають продукцію для відновлювальних робіт** (гумові та пластмасові вироби, будівельні пластмасові вироби, текстильні хімічні матеріали, хімічні речовини подвійного призначення тощо).

Відносно стабільність демонструють також компанії, які є партнерськими або афілійованими з європейськими або іншими іноземними компаніями, мають спільні технологічні ланцюжки та здійснюють стабільні експортні поставки.

Водночас частина ключових хімічних підприємств все ще не відновила свою діяльність або ж відновили лише частково (ВАТ «ОПЗ», АТ «Дніпроазот», ТОВ «Карпатнафтохім» та ін.). Основна причина – перебування в простой через небезпечність відновлення хімічних виробництв в умовах воєнного стану та загрозу ракетних обстрілів, передача управління активів до АРМА та ін.

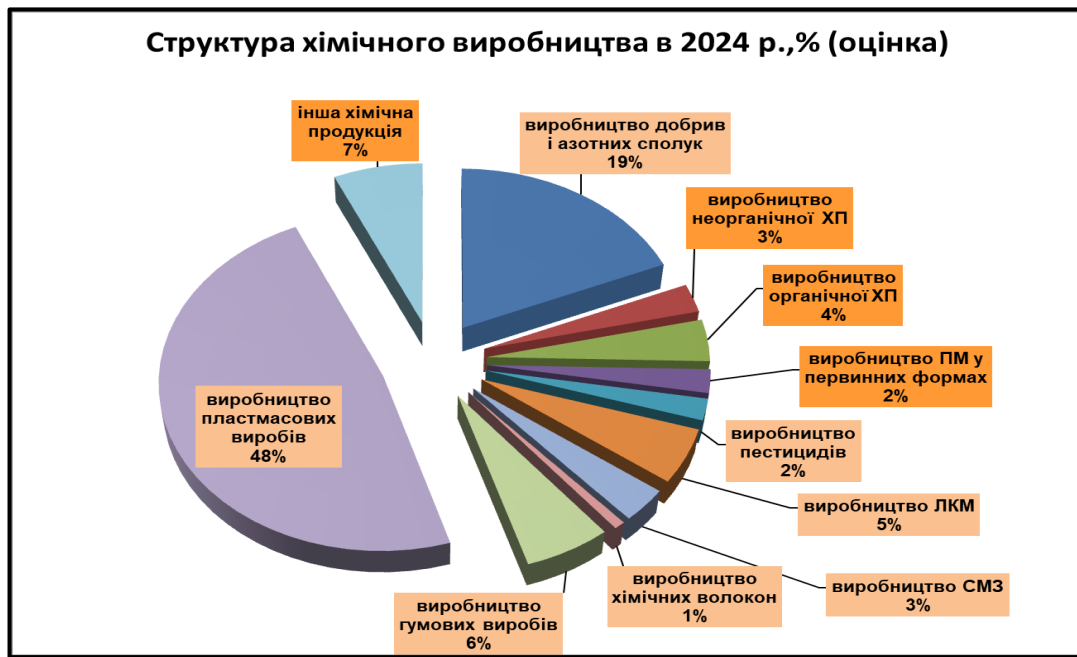
ВАТ «Одеський припортовий завод» частково відновив роботу у кінці серпня 2024 року, однак вихід на заплановані обсяги виробництва аміаку та карбаміду, а також ринки збуту потребуватиме певного часу.

Оціночна структура товарного виробництва хімічної продукції в Україні в січні-вересні 2024 р. показана на Діаграмі 2.

Суттєвих змін у структурі внутрішнього товарного виробництва у поточному році порівняно з попереднім роком не відбулося. Частка пластмасових та гумових виробів в структурі товарного виробництва уповільнено росте і сумарно становить вже 54%.

*За експериментальними розрахунками Держстату України, індекс **внутрішнього обороту** у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції (2016=100%), скоригований на ефект календарних днів на червень 2024 р. склав **152%**, у виробництві гумових та пластмасових виробів - **231,4%**. Аналогічні показники **зовнішнього обороту** становлять у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції (2016=100%) становлять **72,4%**, у виробництві гумових та пластмасових виробів – **237,6%**.*

*Водночас індекси промислової продукції за видами діяльності та основними промисловими групами (ОПГ), з **усуненням сезонних коливань (календарного та сезонного)** склали станом на червень 2024 р. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції (2016=100%) 51,3%, у виробництві гумових та пластмасових виробів (2016=100%) 76,2%. **Це досить критичні показники.***

3.Реалізація товарної продукції. Індекс доступності хімічної продукції

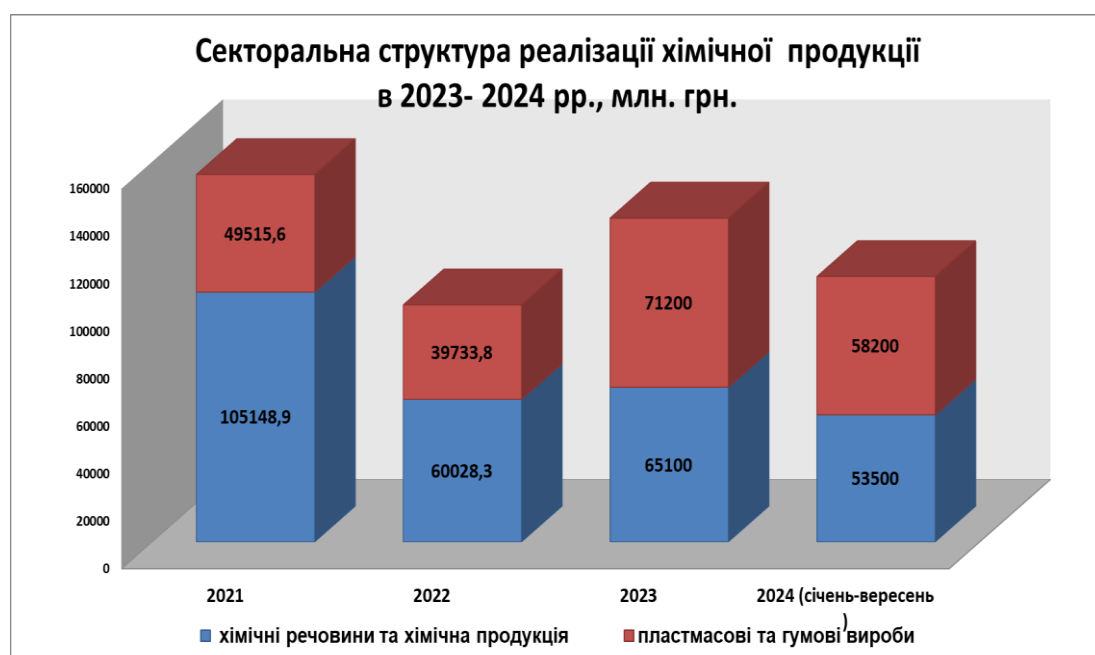
Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Реалізація хімічної продукції	<p><i>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні у січні-вересні 2024 року склав у д.ц. близько 111,5 млрд.грн. (січень-вересень 2023 р. – 102,7 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 53,5 млрд.грн (січень-вересень 2023 р. – 51 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 58 млрд.грн (січень-вересень 2023 р. – 51,7 млрд. грн.).</i></p> <p><i>Обсяг реалізації хімічної продукції національного виробництва на внутрішній товарний ринок склав у січні-вересні 2024 р., за попередніми даними, 84,4 млрд грн (у доларовому еквіваленті 2,14 млрд.дол. США при імпорті 7,32 млрд.дол. США). Частка національної продукції на внутрішньому хімічному ринку становила в аналізований період, за попередніми розрахунками, 23%.</i></p> <p>При цьому індекс цін у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції становив, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у січні-вересні 2024 р. 106%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 112%.</p> <p>Втрати продаж у січні-вересні 2024 р. у фізичному вимірі у половині товарних груп хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2023 р. становили від 8 до 10%, водночас в іншій половині сегментів спостерігався приріст обсягів продажу, хоча і з невеликою динамікою приросту – 3-5% (у розрізі секторів оцінка неоднозначна). <i>Загалом цей показник є досить неоднорідним та має високий рівень варіативності в залежності від сектору та регіональної структури товарного виробництва, а також підприємства-виробника.</i></p>

Водночас однозначною є тенденція до збільшення структурної частки та обсягів реалізації пластмасових та гумових виробів порівняно з аналогічними показниками в секторі хімічних речовин та хімічної продукції (Діаграма 3).

Частка **пластмасовий виробів** у структурі галузевого виробництва наблизилась до 50%, найближчий за структурною часткою **сектор основної хімії, первинних пластмас, добрив і азотних сполук** займає у структурі галузевого виробництва нішу в 26%.

Водночас в структурі реалізації галузевої продукції на експорт частка пластмасовий виробів становить 38%

Діаграма 3

Індекс доступності

Індекс доступності хімічної продукції повсякденного споживчого попиту (СМЗ, косметична продукція, засоби для чищення, засоби автохімії, добрива, пестициди та інші агрохімікати для присадибних ділянок, ЛФМ для роздрібною торгівлі, пластмасові та гумові вироби для побутового використання) *стабілізувався та продовжує уповільнено рости.*

У січні-вересні 2024 р. цей показник порівняно з аналогічного періодом 2023 р. виріс на 9-12% у вартісних показниках завдяки відносній стабілізації платоспроможного попиту на хімічні продукти щоденного вжитку, певному уповільненні скорочення кількості населення, росту мінімальної та середньої заробітної плати, розширенню асортиментної пропозиції та ін.

Слід зазначити, що відновлення споживчого ринку хімічної продукції відбувається більш прискореними темпами, ніж очікувалося, хоча і суттєво відрізняється у межах окремих товарних груп.

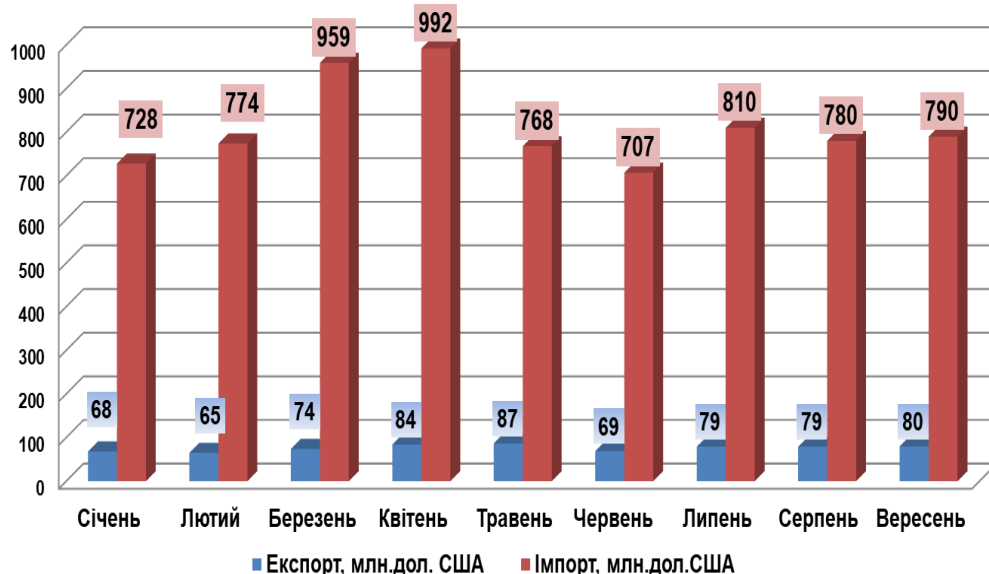
Цей фактор позитивно вплинув на виробництво хімічної продукції споживчого призначення, загалом споживчі сегменти в 2024 році (як і в 2023 р.) мають менші втрати порівняно з виробництвами основної (базової) хімії.

Можна навіть констатувати, що у значній частині сегментів споживчого ринку спостерігається певний профіцит хімічної продукції, хоча в деяких промислових сегментах індекси доступності хімічної продукції в першому та другому кварталах точково погіршилися через кризу прикордонних перевезень та обмежені обсяги товарних запасів на підприємствах-виробниках в умовах відсутності обігових коштів. У третьому кварталі поточного року ситуація стабілізувалася.

4.Зовнішній торговельний обіг хімічною продукцією. Зовнішньоторговельне сальдо.

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Зовнішня торгівля	<p>Обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції в січні-вересень 2024 р. склали, за попередніми оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», майже 8 млрд. дол. США та несуттєво збільшилися (на 4%) порівняно із аналогічним періодом 2023 р. (січень-вересень 2023 р. – 7,7 млрд. дол. США).</p> <p>Основний приріст зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції забезпечили імпортні поставки.</p> <p>Частка імпорту у структурі зовнішньої торгівлі хімічною продукцією в січні-вересні 2024 р. виросла порівняно з аналогічним періодом 2023 р. та становить 95% при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 6,63 млрд. дол. США, яке збільшилось порівняно з січнем-вереснем 2023 р. на 290 млн. дол. США (січень-вересень 2023 р. - (-) 6,34 млрд. дол. США).</p> <p>Таким чином, у поточному році (січень-вересня 2024 р.) рівень покриття експортом імпорту хімічної продукції залишається на рівні 9%. Помісячна динаміка зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції в 2024 р. показана на Діаграмі 4.</p> <p style="text-align: right;">Діаграма 4</p>

**Зовнішньоторговельний обіг хімічною продукцією в Україні
у 2024 р. (помісячний зріз)**

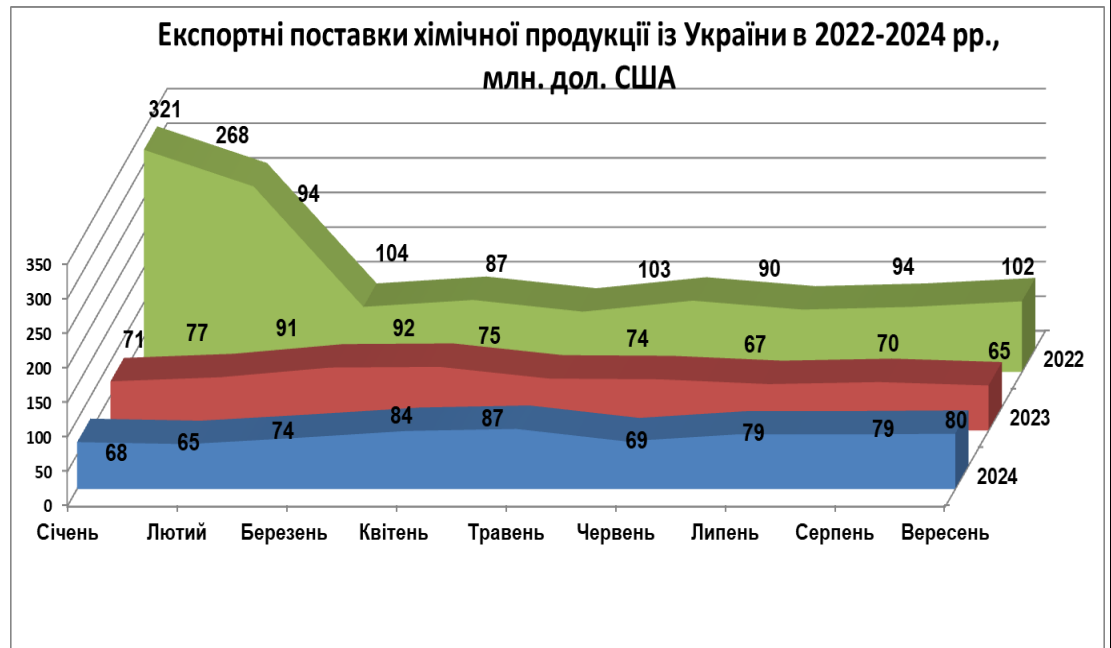
5. Експортні поставки хімічної продукції із України

5.1. Експорт вартісних обсягів хімічної продукції

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Експорт вартісних обсягів хімічної продукції	<p>Обсяги експортних поставок хімічної продукції із України у січні-вересні 2024 р., склали, за попередніми даними, у вартісних показниках 685 млн. дол. США та залишилися на рівні аналогічного періоду попереднього року (січень-вересень 2023 р. – 682 млн. дол. США).</p> <p>Загалом середньомісячний експорт хімічної продукції із України у січні-вересні 2024 р. склав 76 млн. дол. США, таким же був цей показник і у січні-вересні 2023 р.</p> <p><i>Водночас слід зауважити, що у поточному році спад експортних поставок хімічної продукції спостерігався більш відчутно у вартісних показниках, у фізичних показниках експортні поставки скоротилися більш уповільнено або ж навіть показали певний приріст через волатильність цінової динаміки та зниження цін на частину хімічної продукції. Така тенденція спостерігалася в частині товарних груп та видів хімічної продукції.</i></p> <p>Лінійність фізичних та вартісних показників експортних поставок хімічної продукції у поточному році практично відсутня.</p> <p>Водночас загалом експортні поставки хімічної продукції з України в 2024 р. у помісячному зрізі у вартісних показниках були вкрай нестабільні через логістику та ускладненість і триваючу зміну транспортних коридорів.</p> <p>Порівняльні дані, приведені на діаграмі 5 щодо експортних поставок хімічної продукції із України в 2022-2024 рр. (помісячний зріз у вартісних показниках) показують нестабільність експорту у поточному році в</p>

місячному зрізі, оскільки через видову обмеженість експортних поставок зміни в експорті навіть декількох видів хімічної продукції впливає на кумулятивні показники.

Діаграма 5. Експортні поставки хімічної продукції із України в 2022-2024 рр. (помісячний зріз).

5.2. Індекси фізичних обсягів хімічної продукції з України

**Експорт
фізичних
обсягів
хімічної
продукції**

Доступні дані Держстату України та Митної служби щодо індексів **фізичного експорту хімічної продукції із України в 2024 р.** свідчать про *нестабільність обсягів експортних поставок хімічної продукції у фізичному вимірі порівняно з попереднім роком, як в цілому, так і у помісячному зрізі.*

Все ж у більшості секторів хімічної продукції у аналізований період 2024 р. індекси фізичного експорту **призупинили своє критичне падіння порівняно з аналогічним періодом 2023 р.** та мали рівень, близький до аналогічного періоду попереднього року з певним приростом (продукція неорганічної і органічної хімії, гумові вироби, СМЗ). У помісячному зрізі динаміка фізичного експорту була вкрай нестабільною.

Діапазон індексів фізичного обсягу в розрізі основних кодів УКТ ЗЕД складав у поточному році від 50 до 130%.

По деяким товарним позиціям хімічної сировини **у фізичному вимірі обсяги експорту у поточному році суттєво виросли** (технічний вуглець, бензол, корунд, казеїн та казеїнові клеї, лецитин, графіт, ПВХ-пластикати, відновився експорт етилацетату та ін.).

Серед кінцевої товарної продукції - *сухі будівельні суміші, СМЗ, будівельні вироби із пластмас, ПВХ-профілі, транспортна пластмасова тара, шини, гумові вироби, інсектициди та ін.*

Водночас номінальні експортні поставки значної частини товарної продукції залишаються досить незначними, не дивлячись на певну позитивну динаміку росту фізичних поставок.

Негативні індекси фізичного експорту спостерігалися в поточному році в сегментах ЛФМ, барвників, добрив, ефірних олій, хімічних ниток, частині інших товарних сегментів. Помісячна динаміка фізичного експорту хімічної продукції у секторальному та помісячному зрізі в 2024 році показана на Діаграмі 6.

В декількох сегментах в березні – червні 2024 р. спостерігався досить відчутний **сезонний приріст** фізичних обсягів експортних поставок (продукція органічної хімії (бензол), СМЗ, окремі види гумових виробів).

Діаграма 6

5.3. Динаміка середніх експортних цін на хімічну продукцію

Експортні ціни на хімічну продукцію

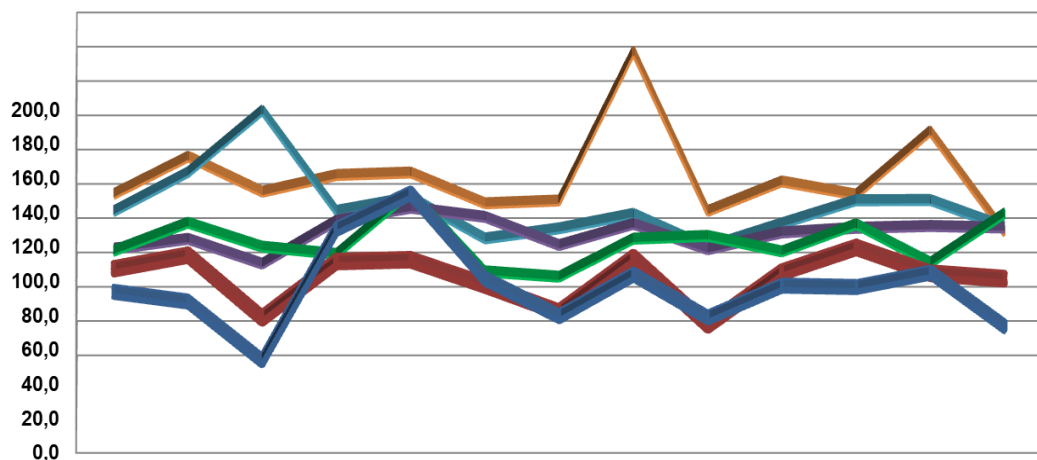
Індекси середніх експортних цін на хімічну продукції, експортовану з України у поточному році, загалом знизилися порівняно з 2023 р., хоча амплітуда зниження була нерівномірною при збереженні досить високого рівня волатильності цін.

Загалом найбільш відчутне зниження цінових експортних індексів у поточному році спостерігалося на *пластмасові та гумові вироби (вибірково), хімічні волокна, білкові речовини, СМЗ, мило*.

Підвищувальні цінові індекси спостерігалися, по суті, лише в двох сегментах – експорті парфумерно-косметичної продукції, ефірних олій, а також в частині видів продукції органічної хімії (діаграма 7).

Однак загалом цінові індекси в 2024 р. на експортовану хімічну продукцію **мали виражений волатильний характер та понижувальні тренди**. Підвищені експортні ціни були хронологічно та секторально обмеженими.

Індекси експортних цін на хімічну продукцію в 2024 р. (% до відповідного місяця 2023 р).

	28 Неорганічна ХП	29 Органічна ХП	31 Добрива	32 ЛФМ. Барвники	33 Ефірні олії. ПКП	34 СМЗ. Мило. ПАР	35 Білкові речовини	36 Порох і ВР	38 Інша ХП	39 Пластмаси та ПВ	40 Каучук. ГВ	54 Нитки хімічні	55 Волокна хімічні
■ Січень	89,1	83,4	48,9	125,6	146,4	96,8	74,8	99,1	74,1	92,7	91,8	100,2	68,7
■ Лютий	93,0	101,0	64,2	97,2	98,3	83,6	67,8	99,5	60,1	91,1	105,5	90,4	87,2
■ Березень	94,0	110,4	96,4	92,2	128,6	82,0	78,9	101,1	102,7	93,6	109,6	87,2	115,9
■ Квітень	85,8	91,6	77,1	102,3	109,7	104,4	87,9	100,3	85,5	95,3	98,0	99,1	98,1
■ Травень	98,3	121,0	157,1	98,4	106,3	82,3	88,2	96,7	77,3	91,1	104,6	104,8	89,2
■ Червень	98,9	120,6	100,1	109,9	111,4	93,4	95,0	181,9	88,9	106,1	98,5	135,5	76,8

5.4. Продуктова динаміка експорту хімічної продукції

Експорт товарної продукції (продуктовий зріз)

Основна тенденція експорту хімічної продукції з України у січні-вересні 2024 р. – обмеженість та нестабільність експортних поставок азотних добрив (регулятивний фактор), продукції неорганічної хімії, продукції органічної хімії, барвників та ЛФМ на фоні відносно стабільного експорту пластмасових виробів, гумових виробів, парфумерно-косметичної продукції, мила та СМЗ тощо.

У довоєнний період основними зкспортними продуктами національного хімпрому в останні роки були: аміак, діоксид та карбід кремнію, каустична сода, вуглеводні (пропілен, бензол), технічний вуглець, азотні добрива, поліетилен, ПВХ, етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, деякі поліефірні смоли, окремі види виробів із пластмас та гуми, казеїн, декстрини, промислові жирні кислоти.

Сумарно названі товарні хімічні продукти становили близько 75-80% кумулятивного експорту.

Однак у воєнний період названий перелік хімічного експорту критично «обмілів» і фізично, і вартісно, і асортиментно через логістичні та транспортні перепони, проблеми з сировиною, призупинення або ж нестабільне функціонування значної частини хімічних виробництв тощо.

Загалом у поточному році національний хімпром вийшов на певне плато фізичного та асортиментного експорту хімічної продукції,

хоча воно з різних причин критично відстає від довоєнного періоду (навіть воєнного 2022 року) і в короткостроковій перспективі подолати цей розрив вряд чи можливо. Ключовий фактор – логістика та нестабільність цінової кон'юнктури.

Слід зазначити, що у **січні-серпні поточного року** порівняно з аналогічним періодом 2023 р. найбільш суттєво у **фізичному вимірі** виросли обсяги експортних поставок технічного вуглецю (в три рази), бензолу (в 3,8 рази), лецитинів (на 30%), СМЗ (в 2,1 рази), інсектицидів (на 35%), шин та покришок пневматичних гумових нових (в 1,6 разів).

Фактично усі основні сектори в хімічному експорті представлені декількома точковими продуктами (товарними групами), експортні поставки більшості хімічних продуктів в аналізований період були незначними, вони знизились або ж «обнулилися» по деяким товарним позиціям, які були значимими в 2022 р. та попередні роки (етилацетат, пігментний діоксид титану, поліефірні смоли, азотні добрива та ін.). Так, зокрема, експорт азотних добрив у січні-серпні 2024 р. «обмілів» до 21 тис.т.

У січні-серпні 2024 р. практично «обнулився» та став виключно точковим також експорт первинних пластмас (7,5 тис.т на суму 9,5 млн. дол.США). Незначні екпортні поставки зберігаються в сегментах ПВХ – пластикатів та обмежено в окремих видах поліефірних смол.

Слід наголосити, що у поточному році, на відміну від попереднього року, у багатьох товарних групах хімічної продукції через зміни у ціновій кон'юнктурі **відсутня лінійна кореляція між фізичними та вартісними показниками експортних поставок**. Саме тому в цьому моніторинговому аналізі основний акцент приділений аналізу **експорту у фізичних показниках**.

Таким чином, у січні-вересні 2024 р. структура хімічного експорту залишається звуженою та точковою, без суттєвих змін, порівняно з попереднім роком.

Все ж позитивною тенденцією є відносна стабільність виробництва та експорту окремих видів пластмасових виробів. Є окремі види виробів із пластмас, де негативне зовнішньоторговельне сальдо у поточному році почало знижуватися (у фізичних обсягах).

Однак це досить локальні приклади (вироби будівельні з пластмас, ПВХ-профілі, вироби з пластмаси для транспортування та пакування товарів та ін.).

Загалом у вартісних показниках експорт виробів із пластмас виріс у січні-серпні 2024 року порівняно з аналогічним періодом 2023 року з 177 до 192 млн. дол. США.

5.5. Секторальна структура експорту хімічної продукції

У січні-серпні 2024 році близько 75% у структурі хімічного експорту склав досить вузький перелік товарних продуктів та товарних груп, а саме:

- *технічний вуглець (7%)*
- *бензол (5%)*

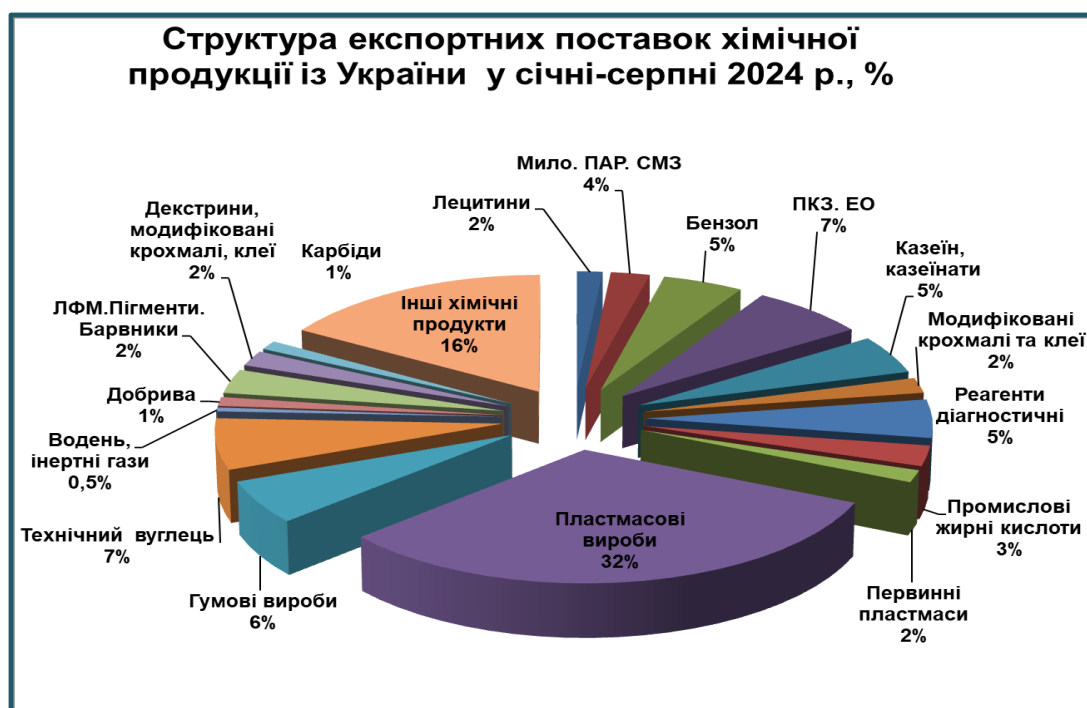
- *реагенти діагностичні (5%)*
- *окремі види пластмасових виробів – БОПП, покриття, транспортна та пакувальна тара, трубні полімерні вироби, будівельні вироби із пластмас (32%)*
- *казеїн та казеїнати (5%)*
- *лецитин та інші жирні кислоти і спирти (9%)*
- *гумові вироби (6%).*

Проведений аналіз показав, що експортні поставки хімічної продукції із України у вартісних показниках утрималися у значній мірі за рахунок відновлення **експорту коксохімічного бензолу**, частка якого у кумулятивному вартісному експорті в січні-серпні 2024 р. склала 5% (32 тис.т на суму 29 млн. дол. США).

На Діаграмі 8 показана продуктова структура хімічного експорту із України в січні-серпні 2024 р. Однак вона відображає лише загальні структурні тренди, номінальні валові показники експортних поставок хімічної продукції поки що залишаються досить незначними.

Вряд чи до кінця поточного року ця тенденція зміниться на краще, хоча можна очікувати певні позитивні зміни по окремим експортоорієнтованим продуктам, виробництво яких наразі відновлюється в Україні (зокрема, пігментному діоксиду титану, ВАС, окремим видам гумових та пластмасових виробів та ін.).

Діаграма 8

Хоча до кінця 2024 р. навряд чи суттєво зміниться структура товарного експорту. Загалом слід констатувати, що без відновлення довоєнного експорту **азотних добрив, продукції органічної хімії**, експортні поставки товарної продукції у контексті валових показників хімічного експорту національного хімпрому **відчутно не збільшаться.**

Враховуючи усі секторальні ринкові передумови, регуляторні

обмеження, цінову кон'юнктуру на ринку добрив, суттєвий ріст експорту азотних добрив із України також не очікується. Хоча ситуація може цілком змінитися із запуском ВАТ «ОПЗ», який традиційно в поставках карбаміду зорієнтований на експорт, враховуючи близькість до портової інфраструктури.

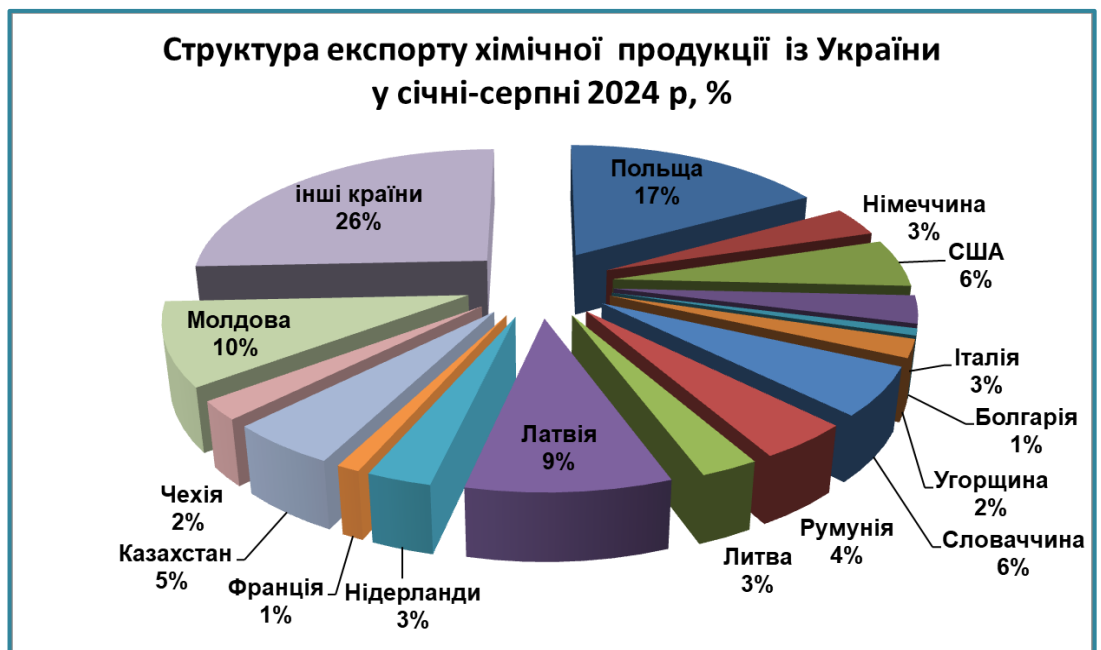
5.6. Географічний зріз експорту хімічної продукції

З початком широкомасштабних воєнних дій під впливом зміненої логістики поставок **суттєво змінилася географічна та покраїнна структура експортних поставок хімічної продукції із України.**

Близько 50% обмілілого хімічного експорту в 2023 р. здійснювалося до країн Східної Європи та Прибалтики (Польща, Словаччина, Румунія, Молдова, Чехія, Латвія). Така ж тенденція зберігається **і в поточному році**, названий регіон поглинає 55% українського експорту хімічної продукції.

Ще 4,2% в структурі експорту складають країни СНД (без рф та білорусі). Регіональна структура експорту хімічної продукції показана на Діаграмі 9.

Діаграма 9.

Експорт
товарної
хімічної
продукції
(географічний
зріз)

ТОП імпортером української хімічної продукції **у січні-серпні 2024 р. залишилася Польща** (17% у регіональній структурі хімічного експорту з України), хоча частка Польщі в кумулятиваному хімічному експорті у третьому кварталі 2024 р. порівняно з першим кварталом 2024 р. суттєво знизилась (1 кв. 2024 р – 19%).

Водночас сальдо зовнішньої торгівлі по хімічним сегментам становило між Україною та Польщею у січні-серпні 2024 р. майже восьмикратний розрив (експорт – 115 млн.дол. США, імпорт – 911 млн. дол. США).

Основні продукти, які Польща імпортувала із України в аналізований період: технічний вуглець, казеїн, лецитини, жирні кислоти, декстрини,

	<p>модифіковані крохмалі, окремі види виробів із пластмас (посуд, вироби із пластмас для транспортування та пакування товарів, окремі полімерні будівельні вироби), деякі види косметичної та парфумерної продукції.</p> <p><i>Таким чином, Польща у січні-серпні 2024 р. вже традиційно ввозила із України переважно біохімічну сировину рослинного та тваринного походження (60% у сукупному експорті хімічної продукції до Польщі).</i></p> <p>Досить диверсифікованим за асортиментом та водночас обмеженим у фізичному зрізі залишається експорт хімічної продукції до Латвії, Словаччини, Румунії, Чехії, Литви, Молдови, Болгарії.</p> <p>Можна констатувати, що частина українських товаровиробників хімічної продукції у своїх експортних поставках регіонально переорієнтувалася, хоча обсяги експорту до країн Східної Європи залишаються у фізичному та вартісному вимірі, окрім Польщі, незначними.</p> <p>Все ж у другому кварталі порівняно з першим кварталом поточного року виросли експортні поставки до деяких країн Східної Європи та Балтії (Болгарії, Молдови, Латвії).</p> <p>Німеччина залишається традиційним нетто-імпортером з України технічного вуглецю, діоксиду кремнію, казеїну, лецитину, бензолу, промислових жирних кислот, обмежено – окремих видів виробів із пластмас та гуми (частка Німеччини в кумулятивному експорті знизилася в січні-серпні 2024 р. порівняно з аналогічним періодом 2023 з 8 до 3%). Натомість частка Молдови у кумулятивному експорті виросла з 7 до 10%.</p> <p><i>Загалом частка європейських країн у регіональній структурі хімічного експорту із України залишається домінуючою (близько 75% у січні-серпні 2024 р.) на фоні абсолютної мінімізації експортних поставок хімічної продукції до країн СНД (4,2%).</i></p>
--	--

6. Імпорتنі поставки хімічної продукції із України

6.1. Загальний аналіз імпорتنих поставок

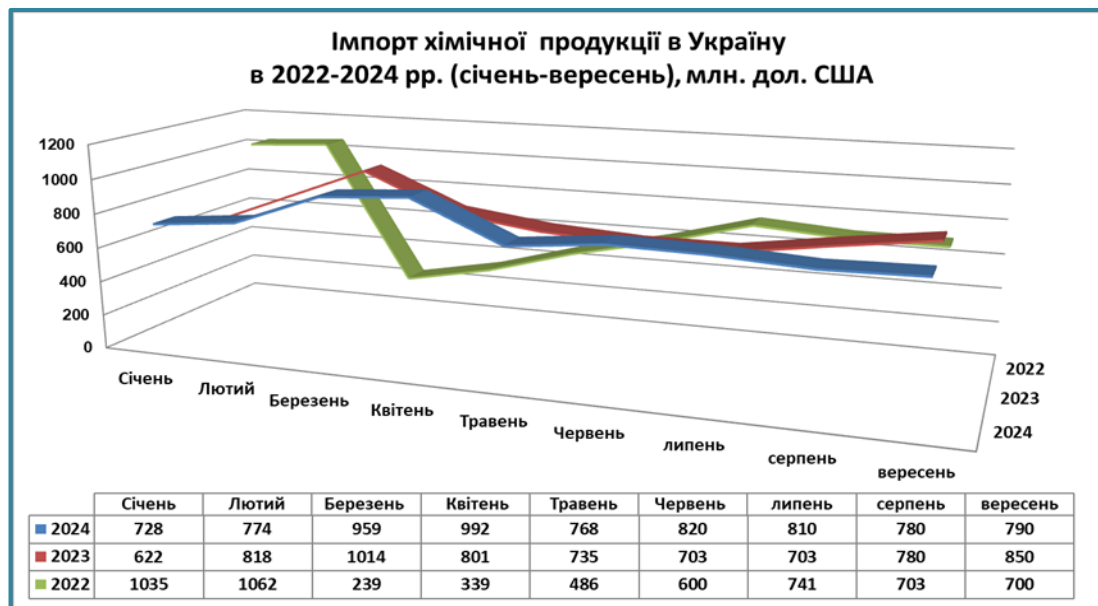
Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Імпорт хімічної продукції (вартісний зріз)	<p>Імпорتنі поставки хімічної продукції в Україну склали у вартісному вимірі в січні-вересні 2024 р., за попередніми оцінками, 7,3 млрд. дол. США та показали відносно суттєве збільшення обсягу поставок на 4,3% у вартісному вимірі порівняно з січнем-вереснем 2023 р. (7,0 млрд. дол. США).</p> <p><i>Знову ж таки варто взяти до уваги ціновий чинник. Динаміка збільшення імпорتنих поставок хімічної продукції у фізичному вимірі є суттєво вищою (середній приріст – до 10-17%).</i></p> <p>Середні місячні обсяги імпорту хімічної продукції в Україну склали у січні-вересні 2024 р. 811 млн. дол. США, тоді як аналогічний показник за підсумками січня-червня 2023 р. становив 778 млн. дол. США.</p> <p>Загалом у поточному році імпорتنі поставки, хоча і мали загальний тренд до зростання (особливо у березні-квітні 2024 р.), все ж були</p>

нестабільними та у помісячному зрізі знизилися у травні-вересні.

Основна причина – нестабільність логістичних маршрутів та прикордонних перевезень на західних кордонах. Все ж порівняно з 2022-2023 рр., динаміка росту імпорту хімічної продукції в Україну в березні-липні 2024 р. була більш впевненою.

Про це свідчать дані, приведені на Діаграмі 10.

Діаграма 10.

Загалом триває **фронтальне і диверсифіковане збільшення обсягів імпорتنних поставок**, як у вартісному, так і особливо у фізичному вимірі.

Слід зазначити що динаміка росту/спаду імпорتنних поставок хімічної продукції в січні-вересні 2024 р. у вартісних та фізичних показниках, як і в експорті, **не була лінійною через волатильність цін**.

Аналіз показав, що динаміка росту обсягів імпорتنних поставок у **фізичному вимірі суттєво випереджала аналогічну динаміку росту вартісних показників**.

6.2. Індекси імпорту хімічної продукції в Україну у фізичному вимірі

Імпорт товарної продукції (індекси фізичних поставок)

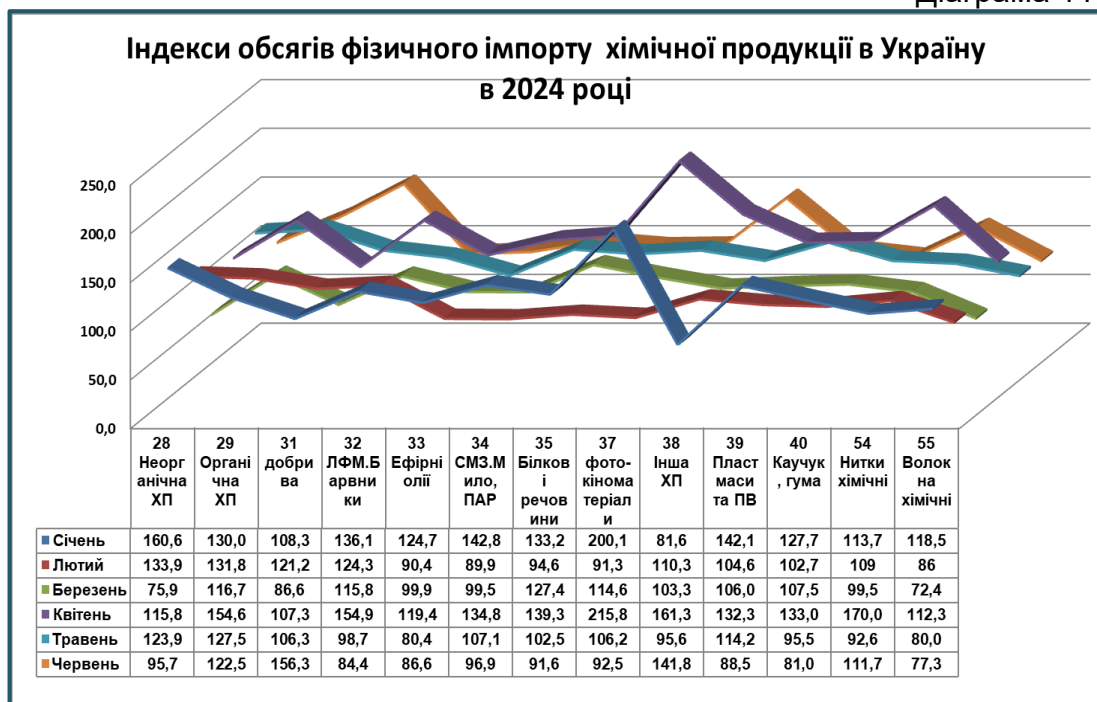
Динаміка індексів фізичного імпорту хімічної продукції в Україну в поточному році мала стабільну прирістну динаміку. Середній індекс фізичного імпорту хімічної продукції в Україну склав в аналізований період від 85 до 215% порівняно з аналогічним періодом 2023 р. та був досить волатильним в залежності від періоду та виду хімічної продукції.

Фронтальний ріст імпорту хімічної продукції в Україну у поточному році був характерним **для більшості товарних груп та видів хімічної продукції, як сировини, так і напівсировини, а також кінцевої товарної продукції**.

Слід зазначити, що у **травні-червні 2024 р. у помісячному зрізі в деяких секторах спостерігалось зниження фізичних індексів імпорту хімічної**

продукції порівняно з аналогічним періодом 2023 р. (ЛФМ, барвники, ефірні олії, білкові речовини, продукція неорганічної хімії), хоча динаміка і тривалість цього тренду залишається неоднозначною.

Діаграма 11

6.3. Продуктова динаміка імпорту хімічної продукції в Україну в 2024 р. у фізичному вимірі (аналіз на основі даних Державної митної служби України)

Продукція органічної та неорганічної хімії.

У сегменті **продукції органічної та неорганічної хімії** найбільш активно ріс фізичний імпорт *соляної кислоти (112%, тут і далі – порівняльні дані обсягів імпорту хімічної продукції в січні-серпні 2024 р. у фізичному вимірі щодо аналогічного періоду 2023 р.), сірчаної кислоти (в 1,9 разів), каустичної соди (106%), кальцинованої соди (114%), сульфатів магнію, алюмінію (128%), гіпохлоритів (129%), пероксиду водню (138%), оцтової та інших монокарбонових кислот (108%), ортофталатів (122%), карбонових кислот (138%), метанолу, МТБЕ (в 4 рази) та ін.*

Загалом в сегменті органічної та неорганічної сировини динаміка росту фізичного імпорту залишається досить стабільною, хоча і має значні продуктові коливання. Все ж близько 75% основної товарної номенклатури органічної та неорганічної хімії наростили обсяги імпортованих поставок у фізичному вимірі.

У вартісних показниках кумулятивний імпорт продукції органічної та неорганічної хімії виріс у січні-серпні 2024 р. порівняно з аналогічним періодом 2023 р. на 14%.

Добрива.

В сегменті добрив імпорт азотних добрив у фізичному вимірі в

Імпорт
товарної
продукції
(продуктовий
вимір)

січні-серпні 2024 р. зменшився порівняно з аналогічним періодом 2023 р. на 1% та склав **887 тис.т у ф.в.** Разом з тим, у вартісних показниках обсяги імпорту азотних добрив зменшилися на 50%.

Водночас в аналізований період майже на 26% виросли імпорتنі поставки комплексних добрив (810 тис.т), майже на 20% – поставки гомогенних калійних добрив (106 тис.т).

Наразі в структурі імпорту добрив частка комплексних добрив становить 44% у фізичній вазі (у вартості – більш ніж 58%), що свідчить про триваючу активну динаміку зростання використання комплексних добрив на внутрішньому товарному ринку добрив, насамперед через досить незначну частку добрив вітчизняного виробництва.

Частка імпорту азотних добрив у структурі поставок добрив у фізичній вазі становила в аналізований період 48%, у вартісних показниках - 36%.

Первинні пластмаси.

З деяким незначним виключенням у поточному році спостерігається ріст імпорتنих поставок практично **усіх видів пластмас у первинних формах.**

Загалом у фізичному вимірі кумулятивні поставки первинних пластмас в Україну в січні-серпні 2024 р. порівняно з аналогічним періодом 2023 р. виросли на 7% до 645 тис.т (у вартісних показниках обсяги імпорту первинних пластмас збільшилися на 3% та склали 887 млн. дол. США).

З найбільш активною динамікою у поточному році зростають поставки в Україну полістиролу (116%, тут і далі – порівняльні дані обсягів імпорту хімічної продукції в січні-серпні 2024 р. у фізичних показниках щодо аналогічного періоду 2023 р.), ПЕТ (122%), акрилатів (112%), ПВХ (108%), іонообмінних смол (128%), поліамідів (135%) та ін. Слід зазначити, що у третьому кварталі поточного року, незважаючи на сезонний чинник, динаміка імпорتنих поставок у даному сегменті суттєво знизилась (у певній мірі така тенденція була обумовлена мінливістю ситуації в енергопостачанні)

Досить фрагментарним, хоча водночас стабільним, у поточному році залишається ріст фізичного імпорту пластмасових виробів, найбільш активною динамікою характеризується імпорт різних видів будівельних виробів із пластмас (від 1,3 до 2 разів), санітарно-технічних полімерних виробів (111%), пластмасового посуду (127%), покриттів пластмасових для підлоги, стін або стелі (на 23%) та ін.

Загалом у вартісних показниках **кумулятивні обсяги імпорту виробів із пластмас склали у січні-серпні 2024 р. 1008 млн.дол.США та виросли порівняно з аналогічним періодом 2023 р на 4%.** Зниження цін на первинні пластмаси практично лінійно відобразилося на вартості імпортованих пластмасових виробів.

Каучук. Гумові вироби.

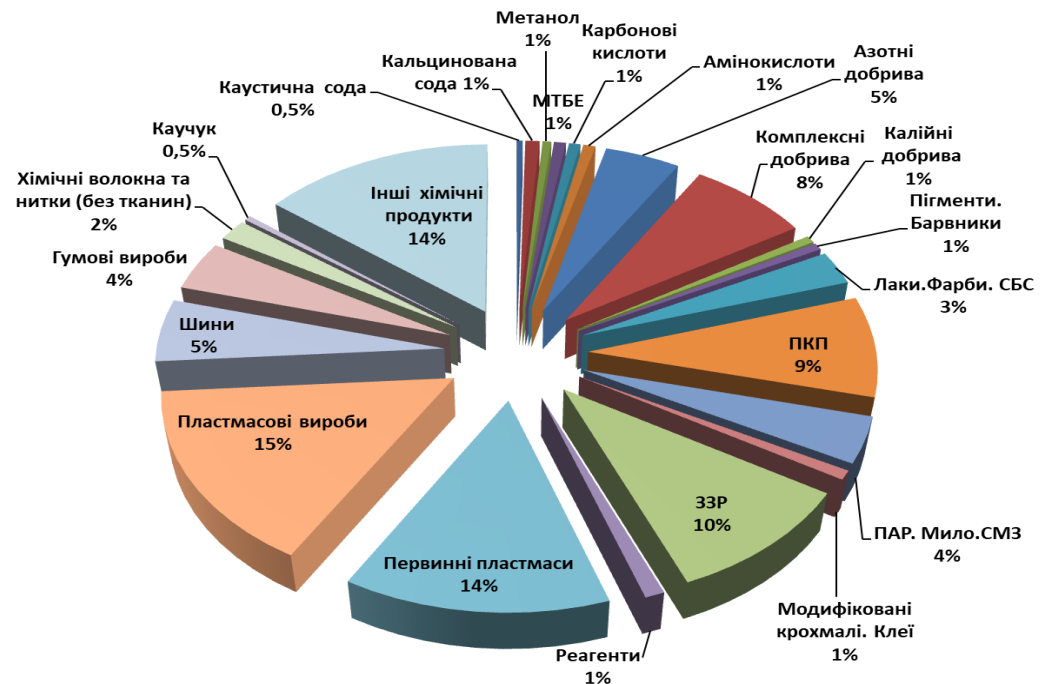
За підсумками січня-серпні 2024 імпорт **натурального та синтетичного каучуку в Україну** виріс у фізичній вазі порівняно з аналогічним періодом 2023 р. відповідно на 8 та 4% (відповідно 5,9 та 8 тис.т)

	<p>Позитивною динамікою характеризувалися також фізичні імпорتنі поставки практично більшості видів гумових виробів (від 105 до 130%).</p> <p>Найбільш суттєво виросли імпорتنі поставки пластин, листів, стрічок, прутків, профілі з вулканізованої гуми (128%), труб, шлангів і рукавів з вулканізованої гуми (110%), шин та покришок (107%).</p> <p>У вартісних показниках кумулятивний імпорт гумових виробів становив у січні-серпні 2024 року 634 млн. дол. США та виріс порівняно з аналогічним періодом 2023 р на 6%.</p> <p>Деякі види кінцевої товарної продукції.</p> <p>В сегменті кінцевої товарної продукції у січні-серпні 2024 р. порівняно з аналогічним періодом 2023 р. суттєво виросли фізичні поставки барвників (119%), лакофарбових матеріалів на водній (117%) та органічній основі (113%), СМЗ (113%), готових клеїв (112%), пестицидів (128%), запашних речовин (107%), фотопластинок та фотоплівки (147%) та ін.</p> <p>Водночас в частині товарних груп косметичних та парфумерних виробів у поточному році спостерігається зменшення поставок у фізичних показниках (на 12-22%). Загалом вартісні обсяги імпорту косметичних та парфумерних виробів за підсумками січня-серпня 2024 р. склали 562 млн. дол. США та виросли порівняно з аналогічним періодом 2023 р. на 10%.</p> <p>Звертає на себе увагу перевищення фізичного індексу росту імпорту порівняно з вартісним індексом. Така тенденція є свідченням змін у ціновій кон'юктурі, а також збільшення структурної частки імпорту хімічної продукції більш низького цінового сегменту.</p> <p>Спостерігається також досить активна ротація постачальників на внутрішній товарний ринок на користь виробників Китаю та інших країн, які реалізують політику розширення та зміцнення своїх позицій на українському товарному ринку.</p> <p><i>Таким чином, у поточному році динаміка росту імпорتنих поставок значної частини видів хімічної продукції у фізичному вимірі випереджає аналогічну динаміку у вартісних показниках (за рахунок зниження та волатильності імпорتنих цін, зміни країн та компаній-постачальників на користь більш конкурентних та вигідних у ціновому відношенні поставок).</i></p>
--	---

6.4. Секторальна структура імпорту хімічної продукції в Україну

<p>Імпорт товарної продукції (секторальна структура)</p>	<p><i>Загалом імпорт хімічної продукції в Україну в 2024 році за товарним асортиментом та товарною структурою поставок продовжує диверсифікуватися та розширюватися.</i></p> <p>Секторальна структура імпорту хімічної продукції в Україну у 2024 році показана на Діаграмі 12.</p> <p style="text-align: right;">Діаграма 12</p>
---	--

Структура імпорту хімічної продукції в Україну в січні-серпні 2024 р. ,%

Проведений аналіз свідчить про те, що триває процес певного переділу внутрішнього товарного ринку хімічної продукції та спостерігається **зміцнення позицій імпортних продуктів**, зважаючи і на воєнний стан, і на нестабільність внутрішнього виробництва, і на нові потреби внутрішнього товарного ринку, які не може забезпечити національне виробництво.

Імпортна продукція займає вільні ніші, які утворилися у внутрішньому виробництві хімічної продукції внаслідок руйнувань та зупинки (часткової зупинки) чи регіонально обмеженого функціонування хімічних підприємств.

Найбільш значиме місце у структурі хімічного імпорту у січні-серпні 2024 р. займали наступні хімічні продукти (товарні групи), які кумулятивно становили більше 80% у структурі хімічного імпорту:

- *вироби із пластмас (15%),*
- *первинні пластмаси (14%)*
- *засоби захисту рослин (10%)*
- *каучук і гумові вироби (4,5%)*
- *косметична та парфумерна продукція (9%)*
- *комплексні добрива (8%)*
- *продукція органічної хімії (5%)*
- *азотні добрива (5%),*
- *продукція неорганічної хімії (3,5%)*
- *СМЗ (4%)*
- *ЛФМ та барвники (4%).*

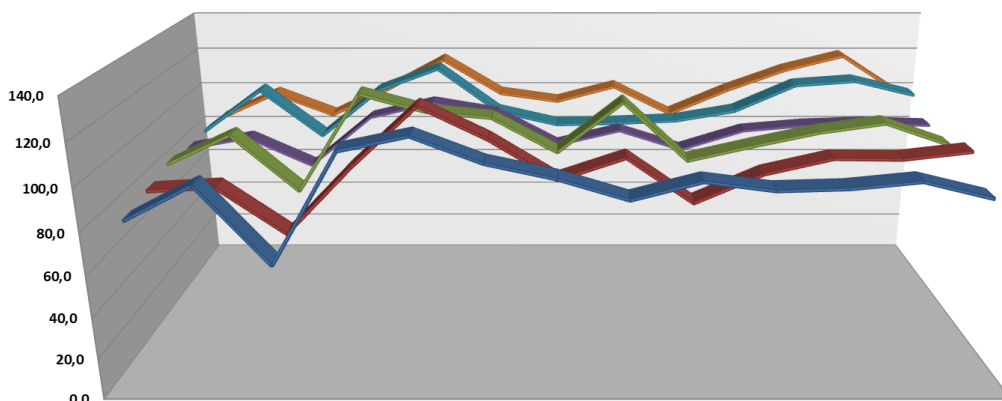
Слід зазначити, що у структурі хімічного імпорту в Україну в січні-серпні

	<p>2024 р., порівняно з аналогічним періодом 2023 р., відбулося певні зміни, зокрема, <i>збільшилася частка імпорту виробів із пластмас, первинних пластмас, каучуку та гумових виробів, косметичної та парфумерної продукції, комплексних добрив та ін.</i></p> <p>Загалом спостерігається фронтальний та диверсифікований ріст імпорту усіх видів хімічної продукції, хоча більш активно все ж росте імпорт <i>кінцевої хімічної продукції та хімічних виробів, тобто хімічної продукції з більшою добавленою вартістю.</i></p> <p><i>Виключенням є лише сегмент пластмас, де динаміка росту імпорту первинних пластмас є по суті лінійною до динаміки росту поставок виробів із пластмас.</i></p> <p>Можна однозначно констатувати, що на відміну від структури внутрішнього хімічного виробництва та експорту, яка суттєво звузилася з початком воєнних дій, структура імпортних поставок хімічної продукції до України продовжує видозмінюватися та досить активно диверсифікуватися у розрізі основних видів та товарних груп продукції.</p> <p>У поточному році відбувається певна відновлювальна стабілізація внутрішнього товарного ринку, при чому не лише за рахунок розширення «нішевої» імпортних поставок хімічної продукції.</p> <p>Наразі імпорт вже практично повністю <i>поглинув усі товарні ніші</i>, як в сировинних сегментах, де відсутнє національне виробництво, так і зміцнив свої позиції в сегментах товарної продукції більш поглибленого технологічного переділу та кінцевої товарної продукції.</p> <p><i>Це означає, що, по суті, імпортозалежність внутрішнього товарного ринку хімічної продукції системно та структурно поглиблюється за рахунок зміни компаній-виробників, країн- та компаній-постачальників. Український хімічний ринок все більше глобалізується у світовий хімічний ринок і цей процес є наразі незворотнім.</i></p>
--	---

6.5. Динаміка середніх імпортних цін на хімічну продукцію

<p>Індекси імпортних цін на хімічну продукцію</p>	<p>Середні імпортні ціни на хімічну продукцію у поточному році порівняно з 2023 роком знизилися на значну частину сировини та кінцевої продукції, яка імпортується в Україну (зокрема, на первинні пластмаси та вироби із пластмас, азотні добрива, комплексні добрива, продукцію органічної та неорганічної хімії, каучук та гумові вироби, білкові речовини та ін.).</p> <p>Індекс цін в названих сегментах хімічного імпорту становив у січні-квітні від 60 до 98%, однак, починаючи з травня 2024 р., відновив свій ріст.</p> <p>Водночас залишається певна цінова волатильність та звуження цінового «коридору» росту цін. Підвищення цінових індексів у поточному році відстежувалася лише в таких сегментах, як лакофарбова продукція (спеціального призначення), ефірні олії, парфумерно-косметичні вироби, окремі види високотехнологічних хімічних речовин та матеріалів.</p>
--	--

Середні індекси цін на імпортовану хімічну продукцію в Україну в 2024 р. до 2023 р. (%)

	28 Неорганічна ХП	29 Органічна ХП	31 Добрива	32 ЛФМ. Барвники	33 Ефірні олії. ПКП	34 СМЗ. Мило, ПАР	35 Білкові речовини	37 фото- або кіно- товари	38 Інша ХП	39 Пластмаси та ПВ	40 Каучук, гума	54 Нитки хімічні	55 Волокна хімічні
■ Січень	81,8	97,9	60,8	113,2	119,9	107,8	100,8	91,2	99,6	95,5	96,4	99,6	91,9
■ Лютий	84,6	86,4	63,7	95,8	124,7	109,3	89,9	100,6	78,8	92,7	100,1	99,8	103,5
■ Березень	87,7	102,1	74,0	122,3	113,7	110,7	93,6	118,3	89,4	96,7	103,5	108,0	97,3
■ Квітень	85,8	91,6	77,1	102,3	109,7	104,4	87,9	95,3	85,5	95,3	98,0	99,1	98,1
■ Травень	86,2	108,5	83,9	108,6	120,2	97,2	90,0	90,7	92,1	97,4	111,2	113,5	106,1
■ Червень	84,9	99,0	86,9	101,4	118,0	99,2	94,7	102,9	87,5	100,9	112,2	120,1	100,3

Основна тенденція в ціновій кон'юнктурі на імпортовану продукцію – йде пошук більш здешевленого продукту прийнятної якості та більш оптимальних логістичних маршрутів.

Така тенденція є характерною для усіх товарних сегментів, найбільш відчутно вона проявила себе в поставках ЗЗР, комплексних добрив, азотних, калійних добрив, органічної сировини та ін. Цінова доступність обумовила ріст поставок ЗЗР із Китаю, комплексних добрив – із Болгарії, Йорданії, Марокко, Єгипту та Туреччини.

6.6. Географічний зріз імпорту хімічної продукції в Україну

Імпорт товарної продукції (географічний зріз)

У 2024 році географічна конфігурація імпорту хімічної продукції до України суттєво не змінилася, хоча внутрішня ротація країн-імпортерів відбувається постійно. Основними країнами-ТОП імпортерами хімічних поставок до України залишаються **Китай, Польща і Німеччина**.

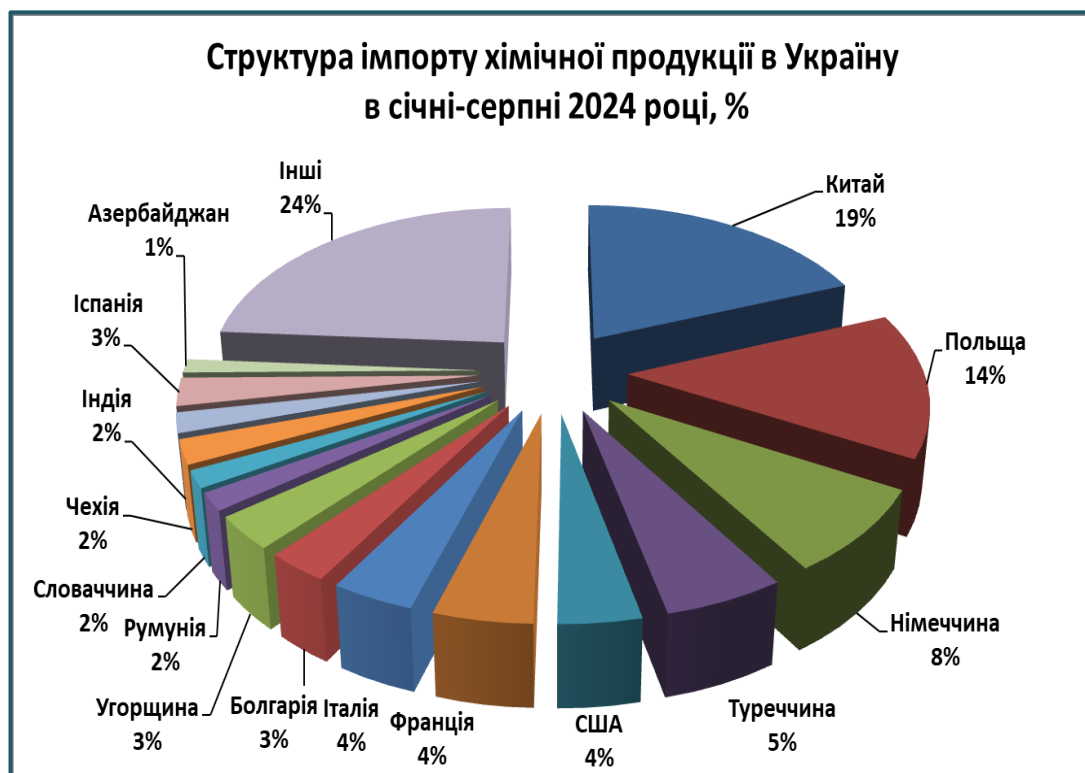
Причому на **перше місце** в регіональній структурі поставок хімічної продукції знову вийшов **Китай** і частка його продукції в кумулятивному хімічному імпорті за підсумками січня-серпня 2024 р. становить **(19%)**, частка **Польщі** у регіональній структурі хімічного імпорту дещо знизилася (до 14%).

Третє стабільне місце в хімічному імпорті займає Німеччина (8%).

На **четверте місце** у сукупних поставках хімічної продукції в Україну у поточному році вийшла **Туреччина з 5%**. Частка хімічної продукції США, Італії, Франція у кумулятивному імпорті є близькою та становить відповідно по 4%.

Регіональна та покраїнна структура хімічного імпорту в Україну в січні-серпні 2024 р. показана на Діаграмі 14.

Діаграма 14

Китай. Імпорт хімічної продукції з *Китаю до України* у січні-серпні 2024 р. склав **1240 млн. дол. США** та виріс порівняно із аналогічним періодом 2023 р. у вартісних показниках на 11% (1121 млн. дол. США).

Домінують в імпортних поставках хімічної продукції з Китаю – *засоби захисту рослин* - 17% (тут і далі – відсоток у кумулятивному вартісному хімічному імпорті з Китаю), *вироби із пластмас* – 16%, *каучук та гумові вироби* - 17%, *продукція органічної хімії* – 16%, *первинні пластмаси* – 12%.

Структурна частка названих товарних груп хімічної продукції у хімічному імпорті товарної продукції з Китаю становить близько 80%.

Польща. Слід відмітити, що у поточному році імпорт хімічної продукції з *Польщі до України* в частині сегментів у вартісних показниках продовжує рости з тією чи іншою динамікою, однак в частині сегментів через зниження цін імпорتنі поставки у вартісних обсягах знизились на фоні стабільних поставок у фізичному вимірі.

Так, зокрема, *обсяги імпорту хімічної продукції з Польщі до України* у ф.в у січні-серпні 2024 р. склали 872 тис.т та скоротилися лише на 5%, тоді як у вартісному вимірі імпорتنі поставки за рахунок цінової кон'юнктури зменшилися на 20 % (до 910 млн. дол. США).

Загалом імпорتنі поставки хімічної продукції з Польщі вже кумулятивно перевищили імпорتنі поставки довоєнного періоду 2021 р., як у вартісних, так і фізичних показниках (січень- серпень 2021 ро. – 579 млн. дол. США).

Водночас у січні-серпні 2024 року порівняно з аналогічним періодом 2023 року імпорتنі поставки у ф.в. скоротилися в 30% позицій товарної хімічної продукції, зокрема, в менш технологічних видах, натомість виріс імпорт **більш високотехнологічної хімічної продукції** (поліпропілену, ПВХ, поліамідів, акрилатів, пестицидів, шин, деяких видів виробів із пластмас та ін.)

Німеччина. Частка хімічної продукції **Німеччини** у кумулятивному хімічному імпорті до України у поточному році знизилась до 8%.

У структурі хімічного імпорту за підсумками серпня 2024 р. домінують декілька товарних груп хімічної продукції: ЗЗР – 19%, пластмасові вироби – 20%, первинні пластмаси – 13%, парфумерно-косметичні вироби – 12%. Загалом – високотехнологічний імпорт.

Інші країни. Імпорт хімічної продукції до України з решти країн-лідерів (Італії, Болгарії, Іспанії, Угорщини, Туреччини) у поточному році має уповільнену тенденцію до зростання при збереженні (і навіть розширенні) традиційної номенклатури імпорتنих поставок хімічної продукції.

Звертає на себе увагу збільшення секторального імпорту хімічної продукції з **Румунії, Болгарії, Словаччини, Сербії** та інших східноєвропейських країн разом з традиційним імпортом із Польщі.

Так, зокрема, в сегменті комплексних добрив частка східноєвропейських країн в кумулятивному імпорті виросла майже до 52% (у ф.в.), азотних добрив – до 50 % (у ф.в.).

Наразі якісні комплексні добрива завозиться з Йорданії, Марокко, Туреччини, Сербії, поставки з названих країн мають, окрім цінових, логістичні переваги.

Таким чином, український хімічний товарний ринок стає все більш привабливим і значимим для імпортерів, навіть за умови військових дій в Україні, та активно насичується імпортною хімічною продукцією у вільних або ж напіввільних нішах (через відсутність чи зупинку національного виробництва, втрату логістичних зв'язків з певними регіонами, розширення попиту на хімічну продукцію, який не може бути покритий за рахунок вітчизняного продукту.).

У хімічній промисловості ЄС наразі триває криза, яка супроводжується уповільненою стагнацією, незначним приростом виробництва (у першому півріччі 2024 р., за даними CEFIC, 3,4%), у деяких країнах є ознаки рецесії, вона переживає багато викликів.

Значне відновлення хімічного виробництва в Європі у 2024 році є малоймовірним, оскільки більшість споживачів продукції хімічної промисловості - автомобільна, гума та пластмасова промисловість, будівництво, виробництво комп'ютерів - все ще демонструють тенденції до падіння.

Враховуючи перші шість місяців 2024 року, профіцит торгівлі в ЄС, за даними CEFIC, збільшився на 8,7 млрд євро, порівняно з першим півріччям 2023 року (+54%).

	<p>Саме тому європейська хімічна промисловість зацікавлена в українському товарному ринку, який став додатковим та досить важливим майданчиком для збуту власної хімічної продукції в умовах зменшення експорту європейської хімічної продукції на частину інших зовнішніх ринків, та зважаючи на регіональну близькість ринків.</p> <p>Звертає на себе увагу збільшення обсягів зовнішньої торгівлі хімічною продукцією з деякими країнами, які традиційно є транзитними. Так, у поточному році продовжується ріст зовнішньоторговельного обороту хімічною продукцією між Україною та Р. Молдова.</p>
--	--

7. Внутрішній товарний ринок хімічної продукції

7.1. Загальна характеристика хімічного ринку в 2024 році

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Внутрішній товарний ринок хімічної продукції	<p>Внутрішнє споживання хімічної продукції в Україні у січні-вересні 2024 року склало, за попередніми розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у доларовому еквіваленті 9,45 млрд. дол. США та знизилося порівняно з аналогічним періодом 2023 р. на 4% (січень-вересень 2023 р. – 9,76 млрд. дол. США).</p> <p>У доларовому еквіваленті порівняно з аналогічним періодом 2023 року внутрішній ринок хімічної продукції зменшився майже на 300 млн. дол. США</p> <p>У гривневому еквіваленті цей показник склав у січні-вересні 2024 р., за попередніми даними, 373 млрд. грн. та збільшився порівняно з аналогічним періодом 2023 р. на 4,5%, у гривневому обрахуванні розрахункова ємність внутрішнього хімічного товарного ринку виросла майже на 16 млрд. грн.</p> <p>Статистичні «ножиці» розрахункових показників внутрішнього товарного ринку у поточному році досить відчутні, оскільки інфляційний ріст курсу гривні щодо долара США у січні-вересні 2024 р. порівняно з аналогічним періодом 2023 р. є досить відчутним (відповідно 39,5 та 36,57).</p> <p>Однак це вартісні показники. У розрізі окремих сегментів та видів продукції у фізичному вимірі внутрішнє споживання хімічної продукції в січні-вересні 2024 р. почало вирівнюватися та відновлюватися порівняно з аналогічним періодом 2023 р., динаміка спаду уповільнилась до 2-8%, в частині сегментів спостерігається ріст споживання у фізичному вимірі на фоні стабілізації попиту. Присутня і зворотна тенденція.</p> <p>Водночас «дистанція» до показників внутрішнього споживання хімічної продукції довоєнного періоду (2020-2021 рр.) ще досить суттєва.</p> <p>Обсяг реалізації хімічної продукції національного виробництва на внутрішній товарний ринок склав у січні-вересні 2024 р., за попередніми даними, 84,4 млрд грн (у доларовому еквіваленті 2,14 млрд. дол. США).</p>

Частка національної продукції на внутрішньому хімічному ринку склала в аналізований період, за попередніми розрахунками, 23%. Натомість частка імпортного продукту у структурі внутрішнього товарного ринку хімічної продукції становила у січні-вересні 2024 р. 77% (січень-серпень 2023 р. – 78%).

Таким чином, спостерігається несуттєвий ріст частки вітчизняної продукції на внутрішньому товарному ринку, хоча цей показник у поточному році мав і певні об'єктивні причини, обумовлені зміною транспортної логістики імпортних поставок продукції в Україну та з України, зокрема, до Польщі та з Польщі. Цілком можливо, що частково таке зниження імпортної частки на українському ринку є ситуативним та статистичним (розрахунковим). До того ж глобально цей показник залишається досить низьким.

7.2. Деякі регіональні, структурні, секторальні зміни на внутрішньому товарному ринку.

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																												
Внутрішній товарний ринок хімічної продукції	<p>Загалом імпортозалежність українського товарного ринку хімічної продукції, насамперед, від Китаю та Польщі, залишається досить значимою. З тією чи іншою динамікою росте також частка хімічної продукції інших європейських країн на внутрішньому товарному ринку (Німеччина, Туреччина, Франція, Іспанія, Болгарія, США, Угорщина).</p> <p>Структура внутрішнього товарного ринку хімічної продукції в Україні у покrajнному зрізі в 2024 році приведена на діаграмі 15.</p> <p style="text-align: right;">Діаграма 15</p> <div data-bbox="392 1205 1485 1883" style="border: 1px solid black; padding: 10px;"> <p style="text-align: center;">Структура внутрішнього ринку хімічної продукції в січні-серпні 2024 року, %</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <caption>Детальні дані до Діаграми 15</caption> <thead> <tr> <th>Країна</th> <th>Відсоток</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Україна</td><td>23%</td></tr> <tr><td>Китай</td><td>13%</td></tr> <tr><td>Польща</td><td>10%</td></tr> <tr><td>Інші країни</td><td>31%</td></tr> <tr><td>Німеччина</td><td>5%</td></tr> <tr><td>Туреччина</td><td>4%</td></tr> <tr><td>Франція</td><td>3%</td></tr> <tr><td>США</td><td>2%</td></tr> <tr><td>Угорщина</td><td>2%</td></tr> <tr><td>Болгарія</td><td>2%</td></tr> <tr><td>Чехія</td><td>2%</td></tr> <tr><td>Іспанія</td><td>2%</td></tr> <tr><td>Румунія</td><td>1%</td></tr> </tbody> </table> </div> <p>Кумулятивна частка двох основних країн-імпортерів хімічної продукції на внутрішній товарний ринок (Китай та Польща) дещо знизилася та зрівнялася з часткою української хімічної продукції на внутрішньому товарному ринку (відповідно 23 та 23%).</p>	Країна	Відсоток	Україна	23%	Китай	13%	Польща	10%	Інші країни	31%	Німеччина	5%	Туреччина	4%	Франція	3%	США	2%	Угорщина	2%	Болгарія	2%	Чехія	2%	Іспанія	2%	Румунія	1%
Країна	Відсоток																												
Україна	23%																												
Китай	13%																												
Польща	10%																												
Інші країни	31%																												
Німеччина	5%																												
Туреччина	4%																												
Франція	3%																												
США	2%																												
Угорщина	2%																												
Болгарія	2%																												
Чехія	2%																												
Іспанія	2%																												
Румунія	1%																												

Частка національного продукту все ще залишається стабільно низькою. У значній частині сегментів рівень імпортозалежності продовжує рости і є досить критичним та перевищує 90-95%.

Проведений аналіз показав, що цей рівень для певної частини сегментів національного хімічного ринку вже є незворотнім. Слід зазначити, що відносна вартісна стабільність внутрішнього ринку хімічної продукції у поточному році обумовлена відносно стабільним споживчим ринком на фоні все ще нестабільного промислового споживання хімічної продукції з окремим точковим ростом.

Хоча частина секторальних хімічних ринків промислового споживання (і напівсировини, і кінцевої товарної продукції) у поточному році також показала певне зростання (зокрема, у другому-третьому кварталах).

Стабільну динаміку зростання показує також ринок пластмасових виробів різного призначення (насамперед, будівельних та транспортувальних і пакувальних пластмасових виробів), ємність його також збільшилась у поточному році мінімально на 13-17% (у вартісних показниках).

Відносно стабільним залишається **агрохімічний ринок** (за виключенням окупованих та замінованих територій сільськогосподарського призначення, які становлять близько 25% сільськогосподарських угідь) та ріст якого, хоча і уповільнено, продовжується і в поточному році.

У поточному році в Україні ознаки стабільності демонструють також **сегменти шин та гумових виробів, хімічних волокон та ниток, лакофарбових матеріалів, синтетичних миючих засобів традиційного побутового використання.**

Одна із причин ринкової стабілізації - відновлення споживчих настроїв після двох з половиною років війни, коли домогосподарства вже використали певну частину запасів та змушені здійснювати поточні закупівлі і робити нагальні ремонтні роботи.

Важливим фактором росту попиту виступили також відновлювальні роботи після руйнувань будівель та офісів внаслідок ракетних обстрілів російських військ.

З іншого боку, все ще досить впливовим фактором залишається **звуження міжгалузевого та внутрішнього галузевого промислового споживання хімічної продукції** через припинення функціонування в ключових промислових секторах певної частини підприємств-виробників та підприємств-споживачів хімічної продукції.

Частка хімічної продукції імпортного походження **на внутрішньому ринку переробної промисловості становить 60-65%.**

Цілком доцільним і обґрунтованим було б **посилення захисту національних виробників та відновлення протекціонізму** в тих секторах, де збереглося достатнє вітчизняне виробництво хімічної продукції, згідно з 21 статтею СОТ, яка дозволяє країні за певних умов тимчасово призупиняти свої зобов'язання, взяті під час вступу до СОТ.

	<p>Слід зазначити, що в Україні почастишали факти виробництва фальсифікованої продукції споживчого призначення, насамперед, в сегменті побутової хімії.</p> <p>Так, у першій половині 2024 р., СБУ та БЕБ у Волинській та Чернівецькій областях викрили роботу підпільних цехів з виготовлення підробок продукції побутової хімії під популярними брендами Persil та Ariel та інших світових виробників. На готову продукцію підприємства-фальсифікатори клеїли етикетки із назвами відомих торговельних марок, права інтелектуальної власності на які належать іноземним компаніям. І такі факти далеко не поодинокі. https://biz.censor.net/n3492285</p> <p>Аналогічні факти постійно виявляються в сегменті ЗЗР для роздрібної торгівлі, де відсоток фальсифікованої продукції, за різними оцінками, становить від 20 до 30%.</p>
--	--

7.3. Деякі регіональні та секторальні зміни на внутрішньому товарному ринку добрив та ЗЗР

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Внутрішній товарний ринок добрив та ЗЗР	<p>Відносно стабільним залишається агрохімічний ринок (за виключенням окупованих та замінованих територій сільськогосподарського призначення, які становлять близько 25% сільськогосподарських угідь) та ріст якого хоча і уповільнено, продовжується і в поточному році. У 2024 році попит на ЗЗР і добрива з боку аграрного сектору залишається відносно стабільними.</p> <p>Цьому сприяло значне зростання цін на зерно у другому кварталі 2024 р. (25%) та відповідно збільшення виручки аграрних підприємств, сезонне зниження відпускних цін на азотні добрива, пов'язане із прийнятними цінами на газ у травні-червні.</p> <p>Позиції вітчизняної аміачної селітри та КАС у 2024 р. на внутрішньому ринку залишаються досить стабільними (з часткою 73 та 90%), хоча присутність імпортного карбаміду на ринку збільшилась до 65%.</p> <p>Цілком можливо, що ситуація на внутрішньому ринку карбаміду зміниться на краще після запуску ВАТ «ОПЗ», який відбувся в кінці серпня 2024 р., і наразі підприємство поступово виходить на заплановані обсяги виробництва, як аміаку, так і карбаміду.</p> <p>Водночас слід зауважити, що хоча гомогенні азотні добрива (аміачна селітра, карбамід, КАС, сульфат амонію та ін.) займають близько 75% ринку добрив за фізичною вагою, частка комплексних добрив у структурі внутрішнього ринку добрив стабілізувалася у січні-червні 2024 р, на рівні 23%, у січні-серпні через сезонний чинник цей показник піднявся до 24,3%.</p> <p>Враховуючі, що в липні та серпні імпорні поставки комплексних добрив суттєво перевищили червневі поставки і те, що зростання обсягів імпорту відбулось по всім комплексним маркам, можна стверджувати, що аграрії мають оптимістичні розрахунки щодо споживання комплексних добрив, зокрема, фосфоро-калійних добрив.</p>

Наразі традиційно триває досить жорстка конкуренція між добривами національного виробництва та імпортними добривами. У поточному році продовжує зростати імпорт в Україну азотних добрив з Азербайджану, Польщі, Латвії, Сербії, Туреччини, Узбекистану, Казахстану.

Більшість названих країн у суттєвих обсягах імпортують азотні добрива виробництва РФ, які потім, на думку багатьох експертів, і це підтверджують статистичні дані, експортуються до України. Загалом країни ЄС залишаються найбільш значимим імпортером азотних добрив російського походження.

За п'ять місяців 2024 р. імпорт російських азотних добрив до країн ЄС зріс на 39% у річному обчисленні до 1,1 млн тонн. Найбільшими покупцями російських добрив у поточному році були Польща – 467,7 тис. тонн (24% від загального обсягу поставок), Франція (12%), Німеччина (11%), а також Італія (10%). Аналогічна тенденція спостерігається на ринку калійних та комплексних добрив.

https://cargoclub.io/en/news/postavki_udobrenij.html

Потік російського природного газу в ЄС значно сповільнився після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, і європейські країни переорієнтувалися на інші джерела постачання ПГ. Проте Росія продовжує використовувати свій газ для виробництва та експорту в Європу дешевих азотних добрив.

Фактично в країни ЄС продовжує імпортуватися природний газ у вигляді азотних добрив, насамперед, карбаміду (30% регіонального імпорту даного добрива).

В 2023-2024 рр. Азербайджан у значних обсягах почав імпортувати азотні добрива з РФ, зокрема, в 2024 р. не лише аміачну селітру, а й карбамід (частка РФ в кумулятивному імпорті добрив до Азербайджану становить близько 80%).

Водночас загальна тенденція щодо середніх норм внесення добрив в Україні набула нестійкого характеру. Восени 2023 року було зафіксоване збільшення норм внесення добрив під озимі культури, однак навесні 2024 року норми внесення знову знизилася – в середньому на 5% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Основними причинами зменшення норм внесення добрив є **брак обігових коштів в аграрних підприємствах.**

Варто зауважити, що аграрні холдинги практично не зменшили норми внесення добрив, в той час, як невеликі аграрні підприємства були вимушені їх скоротити в середньому на 10-15%.

Уряд США у межах ініціативи AGRI-Україна безоплатно надає мінеральні добрива для польових робіт в сезоні 2024-2025 років для понад 3300 українських агровиробників з прифронтових та деокупованих областей (Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Запорізька, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська області), загалом 6,6 тис. т добрив (карбамід). Однак частка таких поставок є незначною порівняно з потребами фермерських господарств.

	<p>Норми внесення засобів захисту рослин залишаються у поточному році на рівні попереднього року (940-950 кг пестицидів у д.р. на одиницю площі сільськогосподарських угідь), оскільки у аграріїв вже є розуміння, що зменшення використання ЗЗР може призвести до погіршення врожайності та якості зернових і олійних культур.</p> <p>Хоча водночас змінюється видова і цінова структура застосування ЗЗР, спостерігається тенденція, як до збільшення використання висококонцентрованих і досить дорогих пестицидів, так і пестицидів, які належать до більш здешевленого цінового сегменту. Це стосується, насамперед, препаративних форм китайського виробництва.</p>
--	--

8. Фінансові результати роботи хімічної галузі

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Фінансові результати роботи хімічної галузі	<p>Станом на 30 вересня 2024 р. Держстатом оприлюднені дані лише щодо офіційних фінансових результатів роботи підприємств галузі за підсумками січня-березня 2024 р. та квітня-червня 2024 р.</p> <p>У виробництві хімічних речовин та хімічної продукції фінансовий результат за підсумками січня-березня 2024 р. був збитковим та становив 3,33 млрд. грн, у виробництві гумових та пластмасових виробів фінансовий результат був позитивним та становив 1,04 млрд. грн.</p> <p>У секторальному зрізі найбільший прибуток в означений період показало виробництво пластмасових виробів - 704 млн. грн., зокрема, виробництво полімерної тари – 331 млн. грн, виробництво ЛФМ – 210 млн.грн, виробництво гумових виробів – 137 млн. грн, мила та мийних засобів – 115 млн.грн., пестицидів - 81,3 млн. грн., промислових газів – 139 млн.грн.</p> <p>У секторальному зрізі найбільший збиток спостерігався у <i>виробництві пластмас у первинних формах – 1,8 млрд.грн, добрив і азотних сполук – 2,1 млрд.грн, барвників і пігментів – 0,18 млрд.грн.</i></p> <p>Слід зазначити, що від’ємний фінансовий результат по названим секторам був обумовлений переважно перебуванням в простій трьох великих хімічних підприємств, витрати яких на утримання частини службового персоналу, інфраструктури, охорону, безпекові заходи є безумовно значними.</p> <p>Відсоток прибуткових підприємств у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції у січні-березні 2024 р. становив 63,7% (відповідно частка збиткових підприємств становила 36,3%).</p> <p>У виробництві гумових та пластмасових виробів відсоток прибуткових підприємств у січні-березні 2024 р. становив 87%, збиткових – 13%.</p>

Частина секторів в аналізований період мала 100% або майже 100% прибуткових підприємств (виробництво пестицидів, мила та мийних засобів, ефірних олій, будівельних виробів із пластмас).

Проведений аналіз показав, що якщо у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції кумулятивний прибуток в 2023-2024 рр. забезпечили переважно **великі та малі підприємства**, то у виробництві пластмасових та гумових виробів позитивні фінансові результати показали переважно **середні підприємства**.

Рівень рентабельності роботи підприємств хімічної галузі є досить низьким, зокрема, **рентабельності операційної діяльності**.

У виробництві хімічних речовин та хімічної продукції у січні-березні 2024 р. цей показник був негативним та становив. – (-) 15,1% (2023 р - 1,3%). Позитивною була операційна рентабельність у виробництві пластмасових і гумових виробів – 9,5% (2023 р. - 7,9%).

У виробництві хімічних речовин та хімічної продукції фінансовий результат за підсумками **січня-червня 2024 р.** також був збитковим та становив **6,4 млрд. грн**, у виробництві гумових та пластмасових виробів фінансовий результат був позитивним та становив **2,3 млрд. грн. (попередні дані)**.

У секторальному зрізі найбільший прибуток в означений період показало виробництво пластмасових виробів - 1,9 млрд. грн., зокрема, виробництво полімерної тари – 783 млн. грн, виробництво ЛФМ – 716 млн.грн, виробництво гумових виробів – 410 млн. грн, мила та мийних засобів – 365 млн.грн., пестицидів - 427 млн. грн.

У секторальному зрізі найбільший збиток спостерігався у виробництві пластмас у первинних формах – 3,78 млрд.грн, добрив і азотних сполук – 4,78 млрд.грн, барвників і пігментів – 0,3 млрд.грн.

Рівень рентабельності роботи підприємств хімічної галузі у **січні-червні 2024 р.** залишається досить низьким, зокрема, рівень рентабельності операційної діяльності.

У виробництві хімічних речовин та хімічної продукції у січні-червні 2024 р. цей показник був негативним та становив. – (-) 11,3% (січень-червень 2023 р - 6,8%). Позитивною була операційна рентабельність у виробництві пластмасових і гумових виробів – 9,4% (січень-червень 2023 р. - 9%).

Слід взяти до уваги, що кумулятивна інформація Держстату сформована на основі фактично поданих підприємствами фінансових звітів, а отже вона не відображає об'єктивну та повну картину фінансових результатів, оскільки близько 40-50% підприємств фінансову звітність не надають.

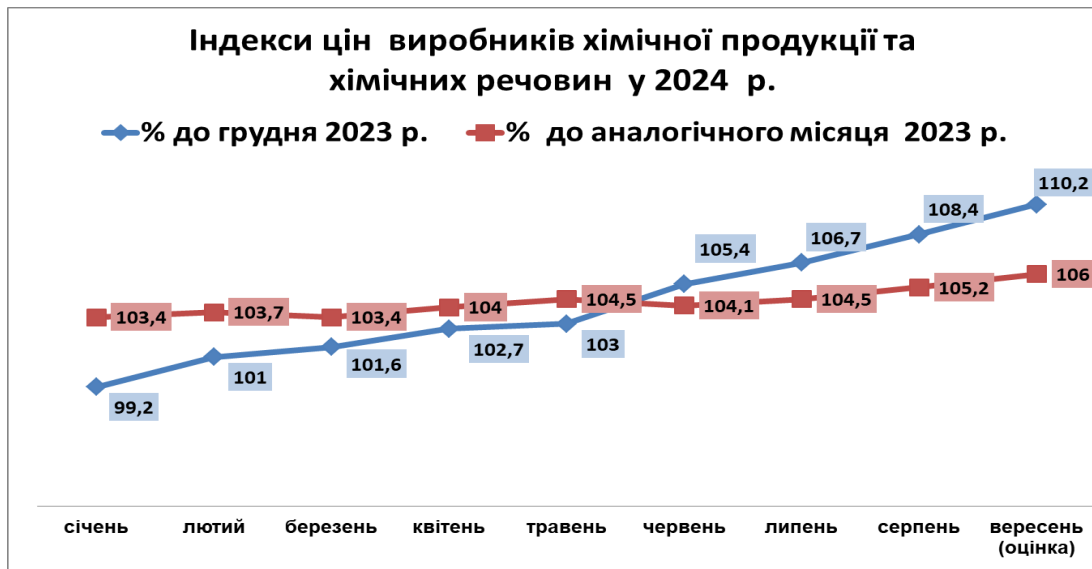
Кумулятивний фінансовий результат роботи підприємств галузі у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції (без підприємств, які перебувають у простої) за підсумками **січня – вересня 2024 року** розрахунково оцінюється в **1,6 млрд. грн.** (січень – вересень 2023 р. – 3,55 млрд.грн), у виробництві пластмасових та гумових виробів - 2,4 млрд. грн (січень-вересень 2023 р. – 8,3 млрд.грн).

	<p>Оціночні розрахунки приведені ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» по працюючим підприємствам.</p> <p><i>Водночас ці дані є виключно розрахунковими та ґрунтуються на аналітичних оцінках.</i></p>
--	---

9. Цінова кон'юнктура (фрагментарно)

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
<p>Внутрішні ціни на хімічну продукцію</p>	<p>У січні-вересні 2024 року, порівняно з аналогічним періодом 2023 р., індекс цін промислових виробників у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції склав 106%, зокрема, в поставках на внутрішній ринок – 103%, на зовнішні ринки - 110%.</p> <p>Загалом у січні-вересні 2024 р. на внутрішньому ринку поточний індекс цін промислових виробників на хімічні речовини і хімічну продукцію у середньомісячному вимірі становив близько 102-103%, тобто цінова інфляція була близька до нульової.</p> <p>Аналогічний поточний індекс цін промислових виробників на хімічні речовини і хімічну продукцію у середньомісячному вимірі в експортних поставках за межі України був вищим та склав 107-108%.</p> <p>У виробництві гумових та пластмасових виробів індекс цін промислових виробників склав у січні-вересні 2024 р. до відповідного періоду 2023 р. 112%, зокрема, в поставках на внутрішній ринок – 112,8%, на зовнішні ринки - 105%.</p> <p>Таким чином, спостерігаються певні контраверсійні цінові тенденції в індексах цін промислових виробників на хімічну продукцію, яка поставляється на внутрішній ринок і на зовнішні товарні ринки.</p> <p>Загальна динаміка індексів цін на хімічні речовини і хімічну продукцію у середньомісячному вимірі в 2024 році показана на діаграмі 17.</p> <p>Приведені дані свідчать про досить уповільнений ріст цін на хімічні речовини і хімічну продукцію у поточному році, хоча загальна динаміка зростання все ж присутня, водночас вона має значну диференціацію в залежності від товарної групи чи сектору виробництва хімічної продукції.</p> <p>Все ж у липні – вересні індекс цін на хімічні речовини і хімічну продукцію почав підвищуватися (через ріст цін на електроенергію, природний газ, деякі види сировини).</p>

Діаграма 17

10. Інвестиції в основний капітал хімічної галузі

10.1. Загальна оцінка

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																																																																
Інвестиції в основний капітал хімічної галузі	<p>Інвестиційна ситуація у хімічній галузі, як і у національній промисловості в цілому, залишається <i>патою та вичікувальною</i>, з <i>досить обмеженою локальною та вузькосекторальною активністю</i>.</p> <p>Динаміка інвестиційний вкладень в основний капітал галузі у гривневому та доларовому еквіваленті в хронологічній ретроспекції, починаючи з 2010 року, приведена на Діаграмі 18.</p> <p style="text-align: right;">Діаграма 18</p> <p style="text-align: center;">Динаміка капітальних інвестицій у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції в 2010-2024 рр. (річний зріз)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Рік</th> <th>Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн. дол. США</th> <th>Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн. грн.</th> <th>Всього (млн. дол. США)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2010</td> <td>2440,6</td> <td>308</td> <td>2748,6</td> </tr> <tr> <td>2011</td> <td>2767,7</td> <td>347</td> <td>3114,7</td> </tr> <tr> <td>2012</td> <td>3436,6</td> <td>430</td> <td>3866,6</td> </tr> <tr> <td>2013</td> <td>2653,6</td> <td>331</td> <td>2984,6</td> </tr> <tr> <td>2014</td> <td>2174,6</td> <td>183</td> <td>2357,6</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>1679,7</td> <td>77</td> <td>1756,7</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>1708,5</td> <td>67</td> <td>1775,5</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>2980,7</td> <td>112</td> <td>3092,7</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>2791,8</td> <td>103</td> <td>2894,8</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>2488,1</td> <td>96</td> <td>2584,1</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>2495,8</td> <td>93</td> <td>2588,8</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>2946,7</td> <td>108</td> <td>3054,7</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>1224,0</td> <td>38</td> <td>1262,0</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>1786</td> <td>48</td> <td>1834</td> </tr> <tr> <td>2024 (оцінка)</td> <td>1950</td> <td>49</td> <td>1999</td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center;">Дані Держстату України та ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»</p>	Рік	Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн. дол. США	Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн. грн.	Всього (млн. дол. США)	2010	2440,6	308	2748,6	2011	2767,7	347	3114,7	2012	3436,6	430	3866,6	2013	2653,6	331	2984,6	2014	2174,6	183	2357,6	2015	1679,7	77	1756,7	2016	1708,5	67	1775,5	2017	2980,7	112	3092,7	2018	2791,8	103	2894,8	2019	2488,1	96	2584,1	2020	2495,8	93	2588,8	2021	2946,7	108	3054,7	2022	1224,0	38	1262,0	2023	1786	48	1834	2024 (оцінка)	1950	49	1999
Рік	Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн. дол. США	Капітальні інвестиції у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, млн. грн.	Всього (млн. дол. США)																																																														
2010	2440,6	308	2748,6																																																														
2011	2767,7	347	3114,7																																																														
2012	3436,6	430	3866,6																																																														
2013	2653,6	331	2984,6																																																														
2014	2174,6	183	2357,6																																																														
2015	1679,7	77	1756,7																																																														
2016	1708,5	67	1775,5																																																														
2017	2980,7	112	3092,7																																																														
2018	2791,8	103	2894,8																																																														
2019	2488,1	96	2584,1																																																														
2020	2495,8	93	2588,8																																																														
2021	2946,7	108	3054,7																																																														
2022	1224,0	38	1262,0																																																														
2023	1786	48	1834																																																														
2024 (оцінка)	1950	49	1999																																																														

	<p>Більшість компаній, які до війни планували реалізацію важливих для галузі та комерційно привабливих інвестиційних проектів по створенню нових та розширенню діючих хімічних виробництв в Україні, наразі поставили їх «на паузу» або ж прийняли рішення щодо реалізації цих проектів за межами України або ж відхилили інвестиційні проекти, як недоцільні за умов, що склалися.</p> <p>Загалом більшість компаній демонструє принцип інвестиційної обережності.</p> <p>Така ситуація характерна для більшості галузей переробної промисловості. Одна із причин – кредитний «голод», оскільки інвестиційні проекти в базовій хімічній промисловості мають високу капіталоємність.</p> <p>Так, підприємствам переробної промисловості надано в січні-липні 2024 р. лише 3161 кредитів на суму 13,8 млрд грн (середня вартість одного кредиту - 4,59 млн. грн), що в 2 рази менше, ніж сільськогосподарським підприємствам та в 1,3 рази, ніж підприємствам оптової та роздрібної торгівлі.</p> <p>Незважаючи на прийняття в серпні 2023 р. Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями», станом на вересень 2024 р., інвестиційні проекти хімічного профілю відсутні в пулі проектів першої черги.</p> <p><i>Фінансування інвестиційних програм хімічних підприємств здійснюється за принципом нагальності (переважно поточні капітальні ремонти та модернізація діючих виробництв), воно є досить обмеженим та відбувається у значній мірі за рахунок амортизаційних відрахувань та виробничих інвестицій за рахунок частини прибутку (якщо такий є).</i></p>
--	--

10.2. Інвестиційний моніторинг

<p>Інвестиційний моніторинг</p>	<p>ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» вів та веде моніторинг масштабних та стратегічно важливих інвестиційних проектів, їх близько 40 (це проекти, інформація про які була оприлюднена їх ініціаторами у різні періоди довоєнного періоду), у своїй більшості з початку широкомасштабних військових дій вони законсервовані (або ж залишилися на рівні інвестиційних пропозицій).</p> <p>У локальних сегментах (виробництво пластмасових виробів, перероблення біосировини в хімічну продукцію та побічні продукти, переробка мінеральної сировини в товарну хімічну продукцію, виробництво добрив та агрохімікатів, виробництво мила та СМС, косметичної продукції на біологічній основі, хімічної продукції для ОПК тощо) інвестиційні проекти, хоча і уповільнено та точково, все ж реалізуються.</p> <p>Як правило, це інвестиційні проекти з невеликою капіталоємністю та коротким строком окупності.</p> <p>Слід зазначити, що найбільш інвестиційно активним наразі є сегмент добрив, інших агрохімікатів та дотичних хімічних продуктів.</p>
--	---

В цьому сегменті почали реалізовуватися і більш потужні проекти. Нова виробнича лінія по випуску КАС потужністю 300 тис. т карбамідо-аміачної суміші на рік введена в експлуатацію в **ПрАТ «Рівнеазот»** в березні 2024 р.

На підприємстві завершена модернізація та в червні 2024 р. відновлена робота ключових цехів з виробництва мінеральних добрив. Потужність запусненої лінії аміаку – 650 тонн аміаку/добу, неконцентрованої азотної кислоти – 1000 тонн азотної кислоти/добу.

Цех аміачної селітри буде працювати по максимальній потужності лінії аміаку, тобто не менше 40 тис. тонн селітри на місяць. Group DF International та Hyundai Engineering Co. Limited уклали угоду про створення у Рівному хімічного індустріального парку, де вироблятимуться екологічно чисті водень, аміак та азотні добрива.

ПрАТ «Рівнеазот» запустив власну енергогенерацію сукупною потужністю генераційного обладнання 30 МВт/год.

ПрАТ «АЗОТ» у серпні 2024 р. відновив роботу двох ключових цехів – цеху аміаку (цех А-5) та карбаміду (цех М-6). Запуск цехів пов'язаний з завершенням ремонтної кампанії та нарощуванням обсягів виробництва добрив, через сезонне зростання попиту.

Серед комплексу робіт у цеху А-5 – заміна низькотемпературного каталізатора конверсії оксиду вуглецю II ступеня та ремонт регулюючої та запірної арматури. В обох цехах (А-5 і М-6) проведено технічне діагностування та випробування паропроводів, трубопроводів, агрегатів, здійснено ревізію динамічного обладнання.

В 2024 році на капітальні ремонти обладнання на підприємстві було витрачено 164,6 млн грн. Загалом з початку року капітальні інвестиції склали 222 млн грн.

Холдинг **«Епіцентр Агро»**, який входить до групи компаній «Епіцентр К», також розпочав будівництво заводу з виробництва карбамідно-аміачної суміші (КАС) і рідких комплексних добрив (РКІ) у Вінницькій області.

Компанія **Ukravit** в 2024 році ввела в експлуатацію власне виробництво рідких комплексних добрив (РКД) на заводі в Черкасах, лінійка містить три марки добрив: NP 8:24, NPK 5:20:5 та NPK:3:18:18.

Агрохімічна компанія Grossdorf у серпні запустила виробництво гранульованих добрив та КАС у Вінницькій області. Потужність виробничої бази складає: виробництво рідких мінеральних добрив – 1000 т/добу, виробництво гранульованих добрив – 200 т/добу, фасування – 600 т/добу. Компанія GROSSDORF завершила перший етап модернізації виробничих потужностей. Наразі компанія презентує нову гранулу 3,5-4 мм, що є меншою за розміром та міцнішою. Також заплановано ще 2 етапи модернізації, які триватимуть від 1 до 1,5 року, що додатково покращить характеристики гранули.

Українська агропромислова група запустила виробництво **тіосульфату амонію** потужністю 600 т/місяць з можливістю масштабування.

Певна частина інноваційних агрохімічних компаній заявила про розширення *асортименту спеціальних добрив та інших агрохімікатів*. Так, зокрема, вітчизняний виробник мікродобрив **TM QUANTUM** запустив у 2024 р. нові чотири марки спеціальних біодоступних комплексів.

Компанія **ALFA Smart Agro** у 2024 р. вивела на ринок 12 нових продуктів, загалом у каталозі ЗЗР та мікродобрив компанії на 2024 рік представлені 96 препаратів.

В інших товарних сегментах зі стабільним попитом також почали створюватися нові виробництва. **ТОВ «Катіон Інвест»** ввів в експлуатацію виробництво *технічної солі* на основі Тереблянського родовища кам'яної солі.

З початку року ТОВ «Катіон Інвест» видобуло близько 6100 тонн технічної солі і у перспективі планувало почати виробництво харчової солі, але припинило роботу з березня. Основні причини: конфлікт з ГУ ДПС у Закарпатській області через віднесення підприємства в статус ризикових, блокування фінансування проєкту через корпоративний конфлікт.

Міжнародна компанія **Unilever** розпочала будівництво фабрики по випуску *засобів особистої гігієни, шампунів та гелі для душі* в м. Біла Церква.

Корпорація «Біосфера» (товари для дому та гігієни) також заявила про реалізацію нових проєктів в Україні.

Інвестиційна активність спостерігається і в сфері *відновлюваної сировини (виробництво біометану, дигестату, перероблення відходів гумових шин та пластику тощо)*.

Так, **компанія Vitagro** ввела в експлуатацію виробництво біометану обсягом 3 млн.м3 на рік та 90 тис. т органічних добрив (7,6 млн євро).

Компанія ОККО розпочала підготовчі роботи для будівництва протягом двох років біоетанолового заводу в Тернопільській області обсягом виробництва 83 тис. тонн на рік.

Крім того, нещодавня купівля часток компанії у низці підприємств тваринництва також дасть змогу ОККО виробляти біометан.

За даними **Біоенергетичної асоціації України**, в Україні станом на вересень 2024 р. реалізується *7 проєктів по створенню біометанових виробництв загальною потужністю 111 млн.м3 біометану/рік*, які планується ввести в експлуатацію до кінця поточного року.

В Україні з'явилася низка ініціатив щодо розвитку **водневої енергетики**. Один із таких проєктів у 2024 році отримав грант у рамках програми, що співфінансується Міністерством закордонних справ Британії. Грант отримала **компанія «Водень України»**, яка планує збудувати водневий завод на півдні Одеської області в місті Рені.

	<p>Великобританія профінансує 70% вартості ТЕО будівництва заводу, решту покриє компанія. Йдеться про ТЕО будівництва електролізерного заводу, вітрової та сонячної електростанцій і водневого трубопроводу, який з'єднає Україну із споживачами в ЄС. Також буде проведено дослідження з українськими науковцями щодо можливості будівництва підземних сховищ водню в сольових пластах на півдні області</p> <p>Компанія «Green Plastic» на основі <i>гумових шин та пластику</i> почала виробляти паливо, декількома компаніями заявлене створення установок по переробленню відходів шин в технічний вуглець, будівельні матеріали та ін.</p> <p>Проекти по випуску ліквідної хімічної продукції для меблевого будівництва, пластмасових виробів для будівельної сфери, нетканих матеріалів включені до спеціалізації 5 нових індустріальних парків, які зареєстровані в Україні у поточному році.</p>
--	--

11. Основні оціночні висновки

11.1. Секторальні тенденції та висновки

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Секторальні висновки	<p>✓ <i>Станом на вересень 2024 року значна частина базових хімічних виробництв не відновила свою діяльність, що утворило споживчі «ніші», які практично вже повністю заповнила імпортна продукція</i></p> <p>В Україні фактично не продукується (або ж продукується в обмежених обсягах і в нестабільному режимі) значна частина <i>базової хімічної сировини</i> (як неорганічної, так і органічної сировини та напівсировини) <i>та хімічної продукції, критично важливої для внутрішнього товарного ринку</i> (каустична сода, хлор, пігментний діоксид титану, гіпохлорит натрію, базові первинні полімери, етилацетат, комплексні добрива та ін.).</p> <p>Проведений традиційний оціночний моніторинг ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» по 42 основним продуктам базової хімічної сировини і напівсировини показав, що станом на вересень 2024 р. 26 найменувань базової хімічної сировини і напівсировини в Україні не виробляється (руйнування виробничих потужностей, перебування виробництв на ТОТ, припинення виробництва з причин безпечності тощо) та повністю покривається за рахунок імпортних поставок.</p> <p><i>Тобто спостерігається певна асиметрія національного виробництва хімічної сировини і напівсировини та кінцевої товарної продукції у секторальному та товарному зрізі, сировинним компенсатором відсутності внутрішнього виробництва виступили імпортні поставки.</i></p> <p><i>Внутрішні сировинно-продуктові ланцюжки у багатьох секторальних сегментах залишаються розірваними або вони вже заповнені імпортною продукцією та адаптувалися до нової логістики.</i></p>

✓ У частині товарних секторів хімічного виробництва адаптаційні процеси, починаючи з другої половини 2023 р., поступово привели до певних **стабілізаційних процесів**. Водночас ці процеси у 2024 році все ще є нестійкими та фрагментарними.

Досить відчутно ознаки стабілізаційних процесів товарного виробництва проявилися в секторах, які корелюються з певними позитивними змінами на внутрішньому споживчому товарному ринку та у роздрібній торгівлі (пластмасові вироби, азотні добрива, пестициди та інші агрохімікати, синтетичні м'ючі засоби, гумові вироби, клеї різних видів, лакофарбові матеріали, парфумерно-косметична продукція, продукція автохімії).

У значній мірі така тенденція обумовлена також сезонними чинниками та стабільними замовленнями на окремі види хімічної продукції під оборонні потреби.

Водночас дистанція відставання від довоєнного періоду в обсягах виробництва хімічної продукції ще досить значима на відміну від обсягів імпортованих поставок, які продовжують впевнено зростати.

У значній частині товарних груп хімічної продукції обсяги імпорту у січні-серпні 2024 р. у **фізичному вимірі** вже перевищили відповідний рівень січня-серпня 2023 р. та навіть січня-серпня 2022 р. і наблизилися до рівня січня-серпня 2021 р.

Разом з тим ця тенденція є секторально нерівномірною з досить суттєвою диференціацією. І секторальну динаміку та баланси вирівняти наразі на користь продукції національного виробництва за умов, що склалися, вже практично неможливо.

✓ Триває посилення сировинної імпортозалежності в секторах більш високих технологічних переділів та кінцевої товарної продукції через призупинення функціонування з різних причин частини національних виробництв, які не відновили свою діяльність станом на вересень 2024 р.

Загалом у більшості товарних сегментів хімічного перероблення частка імпортованої сировини на напівсировини складає 70-80%.

Значна частина мінеральної та вуглеводневої сировини не виробляється, а та, що обмежено виробляється, у значних обсягах експортується (як приклад, бензол).

В умовах воєнного стану сформувати нові технологічні та продуктивні ланцюжки за рахунок національного виробництва досить ускладнено.

✓ В Україні практично не здійснюється випуск первинних пластмас (як базових видів, так і конструкційних та інженерних). Виключенням є лише ПВХ пластикати та обмежене виробництво модифікованих поліамідів, які належать до первинних пластмас.

Виробники пластмасових та гумових виробів промислового та споживчого призначення, які продовжують функціонувати і навіть нарощують обсяги виробництва (кількість економічно активних підприємств в названих секторах становить близько 2000 з 3600 підприємств, тобто близько 55% усіх економічних активних підприємств галузі, КВЕД 2022+2023), практично повністю переорієнтувалися на

імпортну сировину та імпортні допоміжні матеріали.

Про це свідчить збільшення поставок первинних полімерів та каучуку у фізичній вазі в Україну в січні-серпні 2024 р. порівняно з аналогічним періодом 2023 р.

Імпорт первинних пластмас у січні-серпні 2024 р. склав 645 тис.т та виріс порівняно з аналогічним періодом 2023 р. у фізичному вимірі майже на 7% (при прирості даного показника у вартісному вимірі менш ніж на 3%).

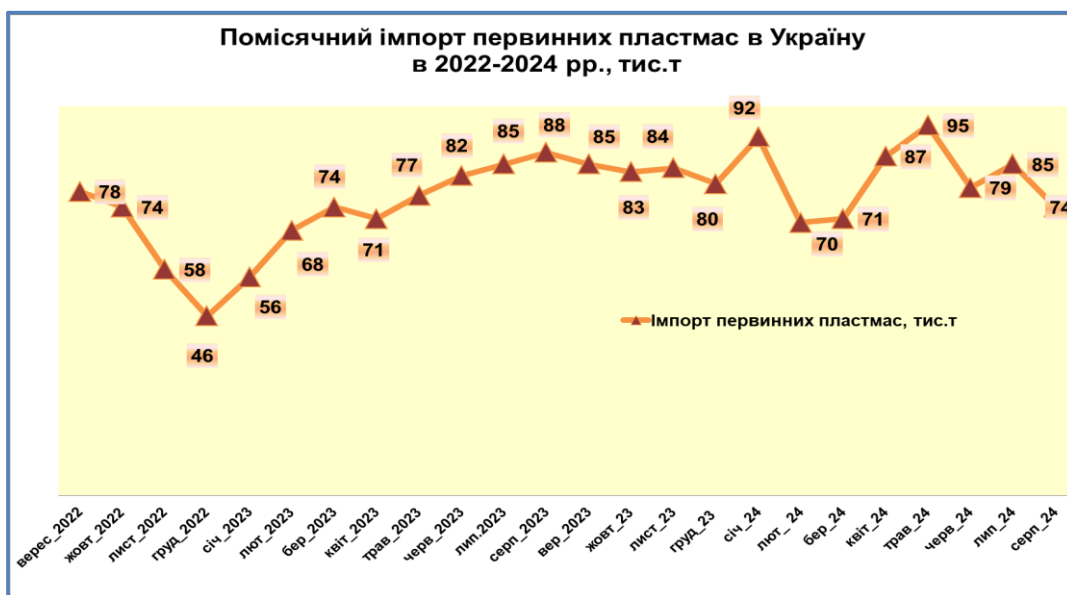
У певній мірі збільшенню поставок первинних пластмас у 2023 році та у січні-вересні 2024 р. сприяло зниження середніх імпортних цін (від 10 до 18%) на основні базові пластмаси у первинних формах (ПЕ, ПП, ПС, ПВХ, КФС та ін.).

Динаміка помісячного імпорту первинних пластмас в Україну у фізичній вазі, починаючи з вересня 2022 р., показана на діаграмі 19.

Загальний тренд має стабільний характер, якщо не враховувати періоди міжсезоння та проблеми з поставками електроенергії для промислових підприємств, які впливають на обсяги імпортних поставок.

Наразі виробники пластмасових виробів «Ретал Україна», ТОВ «КПД», Sirius Extrusion та ін. увійшли до пулу національних компаній з найбільшими обсягами продажу хімічної продукції.

Діаграма 19

✓ З початку широкомасштабних військових дій продовжується регіональна та покраїнна диверсифікація імпортних поставок хімічної продукції на фоні зміни логістичних ланцюжків та транспортних шляхів, яка супроводжується збільшенням присутності на внутрішньому ринку хімічної продукції окремих країн, які в 2022-2024 рр. розширили виробничі потужності або ж почали створювати хімічні виробництва з цільовою орієнтацією на український ринок або ж збільшили транзитні поставки хімічної продукції.

Можна констатувати, що український товарний ринок став досить важливим ринком збуту хімічної сировини та напівсировини, а також кінцевої товарної продукції для Польщі, Угорщини, Китаю, Німеччини, Франції, Чехії, Італії, Латвії, Словаччини, Румунії, Сербії, Болгарії, а також деяких інших країн – Туреччини, ОАЕ, Саудівської Аравії, Марокко та ін. Поступально формуються нові логістичні ланцюжки та транспортні коридори на фоні рецесії та звуження ринку в ЄС.

Російсько-українська війна стала досить потужним стимулом для розвитку польського хімпрому завдяки доступу на український ринок, де польські товари в пріоритетному порядку зайняли чільне місце.

Аналогічна ситуація спостерігається в імпорті хімічної продукції з Угорщини, Чехії, Румунії, Сербії, Словаччини, Словенії, Болгарії.

Обсяги хімічного імпорту з названих країн в 2024 році (як і в 2023 р.) у вартісному та фізичному вимірі вже перевищили аналогічні показники довоєнного періоду.

Проведений в рамках даного дослідження аналіз показав, що країнами-компенсаторами імпортних поставок після припинення торгівлі з рф та білорусії в хімічному сегменті виступили переважно Польща, Туреччина, країни Східної Європи та Балтії, а також деякі країни СНД (Узбекистан, Азербайджан, Казахстан).

Польська хімічна продукція на 60% замінила хімічний імпорт з рф та білорусії.

Імпортні поставки набули фронтального характеру і стосуються, як продукції, яка не виробляється в Україні (у значній мірі), так і хімічної продукції, яка виробляється в Україні та потребує захисту від демпінгового, субсидованого та зростаючого імпорту товарів.

Однак наразі в Україні обмежувальні заходи щодо імпорту хімічної продукції в Україну (антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні заходи) по суті «заморожені».

✓ Можна констатувати, що, незважаючи на воєнні ризики, національний хімпром зберіг суттєву частину свого потенціалу та свою відносну стійкість. Основана причина – високий рівень секторальної і продуктової диверсифікованості хімічного виробництва.

Зокрема, відбувається розширення виробництва у секторах, продукція яких пов'язана з оборонною промисловістю, а також в секторах, які зорієнтовані на внутрішній споживчий і промисловий ринок. Ефект конвергенції хімічної продукції і секторів у 2024 р. підтвердив свою результативність.

Однозначно позитивною тенденцією є ріст обсягів виробництва та обсягів реалізації пластмасових та гумових виробів, що загалом змінило структуру галузевого виробництва на користь більш високотехнологічної продукції кінцевого призначення.

У 2023 та 2024 рр. частка сектору пластмасових та гумових виробів у структурі реалізації вітчизняної хімічної продукції перевищила 50%.

	<p>Ця тенденція є у значній мірі позитивною, хоча структурування хімічного виробництва може ситуаційно змінитися на користь продукції основної хімії та добрив, якщо виростуть обсяги їх виробництва (така ситуація спостерігалася у третьому кварталі і можлива у четвертому кварталі 2024 р.).</p> <p>Однак загалом структурне домінування сектору пластмасових та гумових виробів в галузевому хімічному виробництві вже є очевидним. Такі зміни прогнозувалися, хоча не передбачалося, що сектор буде функціонувати практично повністю на імпортній сировині.</p>
--	---

11.2. Вузькі місця в національному хімпромі

<p>Вузькі місця в національному хімпромі</p>	<p>✓ Внутрішнє товарне виробництво хімічної продукції у 2024 році продовжує функціонувати в умовах триваючої невизначеності і малопрогнозованості, привнесених воєнним станом, широмасштабними воєнними діями та іншими чинниками, які можуть у будь-який момент дестабілізувати виробництво того чи іншого хімічного продукту та компанії-виробника.</p> <p>На значній частині діючих хімічних підприємств, незважаючи на адаптаційні процеси, стабільність товарного виробництва і реалізації продукції все ще залишається «крихкою».</p> <p>Середній рівень завантаження виробничих потужностей на 50% економічно активних підприємств галузі є нижчим від 25-30%. Значна частина виробництв функціонують в режимі замовлень.</p> <p>Така ситуація обумовлена нестабільністю та розривом ланцюгів постачання сировини, триваючою складністю логістичних ланцюжків (зі зрозумілими збоями), обмеженістю портових та інших транспортних можливостей доставки сировини чи збуту продукції, затримкою вантажоперевезень на частині пунктів перетину кордонів з Польщею та іншими країнами, зменшенням кількості довготривалих та вагових замовлень і контрактів на продукцію, збільшенням витрат на кібербезпеку, закупілю сировинних матеріалів, електроенергії та інших енергоресурсів за підвищеними цінами тощо.</p> <p>Вже традиційно залишається досить низьким та нестабільним індекс впевненості більшості хімічних підприємств галузі, що ускладнює планування виробничої діяльності.</p> <p>✓ Кількість викликів і ризиків для реального хімічного виробництва не лише не зменшується, а постійно збільшується. У другому-третьому кварталах 2024 р. до таких ризиків долучилися проблеми нестабільного енергопостачання, необхідність ротації мобілізованих працівників новими спеціалістами та тривалий час і значні витрати, які необхідні для підготовки такої заміни.</p> <p>Більшість виробників хімічної продукції вже традиційно вказують на перманентне зниження купівельної спроможності (цей чинник суттєво відрізняється по регіонах і його дія дещо ослабла у третьому кварталі 2024 р.), відтік кваліфікованої та професійної робочої сили (мобілізація, виїзд за кордон, неможливістю переїзду у зв'язку з релокацією виробництва та ін.), постійні безпекові загрози та звільнення у зв'язку з</p>
--	--

цим частини персоналу.

Забезпеченість замовленнями підприємств у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції на кінець серпня 2024 р. не перевищувала 2-2,5 місяців, у виробництві гумових та пластмасових виробів - 1,5-1,7 місяців (дані Держстату України).

✓ Інвестиційна ситуація у хімічній галузі, як і в національній промисловості в цілому, залишається вичікуваною та обережною, з точковою активністю.

Практично усі компанії, які до війни планували реалізацію важливих для галузі та комерційно привабливих інвестиційних проектів по створенню нових та розширенню діючих хімічних виробництв в Україні наразі поставили їх «на паузу» або ж прийняли рішення щодо реалізації цих проектів за межами України.

Відповідно недоінвестування галузевого виробництва (насамперед, у сфері технологічної і екологічної модернізації та «озеленення» хімічного виробництва), яке вже набуло ознак хронічного відставання, обумовлює процес посилення розриву технологічного та інноваційного рівня національних виробництв і вітчизняної промислової практики загалом із зарубіжними компаніями-конкурентами.

Певна частина вітчизняних хімічних компаній заявляє про власні інвестиційні проекти по створення нових хімічних виробництв ліквідної продукції з незначною капіталоємністю.

Однак практична реалізація проектів через невизначеність ситуації в Україні у зв'язку з воєнними діями та ракетною небезпекою навіть у відносно віддалених регіонах досить часто обмежується лише розробкою ПТЕО або ТЕО. Не менш важлива проблема – забезпеченість проектів фінансовими і кредитними ресурсами.

Все ж у 2023-2024 рр. спостерігається певна точкова інвестиційна активність в сегментах, які відновили та стабілізували своє виробництво, а також в яких прогнозується досить стійкий попит навіть на умов війського стану

✓ У 2024 р. спостерігається процес подальшого звуження експортних поставок хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2023 р., про це свідчать, як фізичні, так і вартісні показники хімічного експорту.

Фактично експортні поставки наразі забезпечують 20 основних видів та товарних груп хімічної продукції (близько 70% у кумулятивному хімічному експорті).

*Водночас триває посилення європейської орієнтації експортних поставок хімічної продукції українського виробництва, яка стабілізувалася у січні-серпні 2024 р. на рівні 75% (частка регіонального експорту в структурі загальних експортних поставок), що є **досить позитивною тенденцією.***

*У 2024 році основний експорт хімічної продукції українського виробництва зорієнтований на ринки **східноєвропейських країн та країн Балтії (близько 55% поставок).***

Частково відновився експорт до країн СНД (Азербайджан, Казахстан, Грузія, Вірменія).

✓ Загалом широкомасштабні воєнні дії досить сильно «травмували» стан національного хімпрому, його розвиток, особливо у базовому хімічному виробництві, від якого залежать більшість ланцюгів подальшого перероблення. Поки що очікуване відновлення частини ключових базових хімічних виробництв, які не функціонують з початку війни, з різних причин перебуває «на паузі».

Галузеве виробництво у значній мірі втратило свою фінансову та цінову стійкість, яка і до війни не мала достатнього конкурентного запасу.

Звузився горизонт планування виробництва, спостерігається ріст собівартості виробництва та критичне «обміління» фінансових можливостей у більшості компаній-виробників хімічної продукції, волатильність цін на значну частину хімічної сировини та напівсировини.

Навіть виробництво досить ліквідної продукції значно знизило свою маржинальність за рахунок критичного росту логістичної складової.

А тому, хоча ознаки фінансової стабілізації в частині великих, середніх та малих підприємств присутні (про це свідчать офіційні дані за 2023 р. та розрахункові дані за січень-вересень 2024 р.), фінансові результати роботи значної частини підприємств галузі все ще є збитковими, як від операційної, так і загальної діяльності.

Все ж реальна фінансова картина галузевого виробництва під час воєнного стану (через обмеженість фінансової звітності) буде отримана лише після закінчення війни.

Пріоритетним завданням наразі є відновлення роботи стратегічно та життєво важливих хімічних підприємств, які перебувають у відносно безпечній зоні, оскільки, зрозуміло, триваючий простій підприємств призведе до незворотної втрати ринків збуту. Водночас цей процес залежатиме від ескалації ризиків безпеки.

11.3. Ключові висновки щодо стану національного хімпрому. Найбільш нагальні проблеми галузевого виробництва. Зовнішній вплив та ризики

Ключові висновки і найбільш нагальні проблеми галузевого виробництва

ВИСНОВОК 1.

Спад товарного виробництва в деяких секторах хімічної галузі зупинено, в частині секторів - сповільнено, локально спостерігається навіть зростання обсягів випуску продукції у порівнянні з довоєнним 2021 роком. Однак ці позитивні зміни не набули і не можуть набути за нинішніх надскладних обставин системного характеру, оскільки постійно хімічні підприємства зіштовхуються з новими викликами та проблемами.

На кінець 2023 р. були певні підстави вважати, що в окремих секторах галузевого виробництва, які зорієнтовані на роздрібний споживчий та промисловий товарний ринок, вже пройдено своєрідне «дно» спаду виробництва (сектори азотних добрив та інших агрохімікатів, парфумерно-косметичної продукції, синтетичних миючих засобів, засобів автохімії, пластмасових та гумових виробів, лакофарбових матеріалів).

Однак у другому-третьому кварталах 2024 року посили свою дію такі ризики, як обмеженість та нестабільність енергопостачання через руйнування та пошкодження значної частини національної енергогенерації, мобілізація певної частини висококваліфікованих спеціалістів без відповідної заміни, певна ескалація воєнних дій та постійні загрози ракетних обстрілів та ін.

Значна частина базових структуроутворюючих виробництв основної хімії не функціонує або ж функціонує обмежено і в умовах низького та нестабільного завантаження виробничих потужностей.

Певними винятками є частина виробництв аміаку, азотної кислоти, азотних добрив, деяких побічних продуктів цих виробництв (кисень, інертні гази), які задіяні в єдиних технологічних ланцюжках виробництва азотних сполук, а також окремі експортоорієнтовані хімічні виробництва, такі як технічний вуглець, бензол, карбіди та ін.

Слід зазначити, що відносно стабільним є також виробництво хімічної напівсировини на основі органічної відновлювальної сировини та біогенної сировинної бази загалом (казеїн, лецитини, жирні кислоти, декстрини, модифіковані крохмалі, біометан та ін.), яка у значних обсягах експортується.

ВИСНОВОК 2.

✓ **Відновлення хімічного виробництв відбувається практично повністю на базі імпоротної сировини та напівсировини**, частка якої у переважній більшості хімічних виробництв перевищує 75-85%, а у виробництві пластмасових та гумових виробів – 95-96%.

Призупинення функціонування частини підприємств-продуцентів базової хімічної продукції, яке відбулося з безпекових та інституційних причин, обумовлених широкомасштабними воєнними діями, **переформатувало внутрішнє виробництво та внутрішній товарний ринок по ланцюгам перероблення на користь імпоротної продукції**. Як наслідок, значна частина ланцюгів розірвана, а виробниче партнерство втрачене, зокрема, також через руйнування хімічних виробництв та відсутність обігових коштів для швидкого відновлення виробництв, навіть якщо така фізична можливість присутня.

Така тенденція незворотно посилила імпортозалежність, як **внутрішнього виробництва, так і внутрішнього товарного ринку**. В сегменті основної хімічної продукції (без азотних сполук та азотних добрив) імпортозалежність виросла до 75-80%.

ВИСНОВОК 3.

✓ **Збільшується тиск на витрати працюючих підприємств через вимушений ріст заробітної плати (який не завжди корелюється з ростом продуктивності праці), цін на енергоносії, збільшення податків, необхідність закупівлі електрогенеруючого обладнання, необхідність витрат на відновлювальні роботи тощо.**

Такі перманентні зміни впливають на цінову конкурентність діючих виробництв та їх продукції в умовах критичної імпортозалежності та домінування на ринку імпортової хімічної продукції.

Все гострішою стає проблема кадрового «голоду», ускладнюється процес ротації мобілізованих працівників та їх бронювання, збільшується дефіцит висококваліфікованих фахівців та відповідно витрати на перепідготовку фахівців для заміни мобілізованих працівників.

Абсолютна більшість менеджерів хімічних компаній (до 80%) різних репрезентативних опитувань вважає ситуацію в галузі складною і надскладною.

ВИСНОВОК 4.

✓ **Ріст імпортних поставок хімічної продукції до України посилює вплив глобального хімічного виробництва та глобального хімічного ринку на національний хімпром України.** І цей вплив має певні позитивні наслідки. Однак в умовах деформованої та суттєво втраченої в результаті широкомасштабної війни спеціалізації національного хімпрому в міжнародному розподілі праці, більш бідчутними є негативні наслідки, коли покриття експортом імпорту не перевищує 9-10%.

Криза у європейській хімічній промисловості (зниження рівня завантаження виробничих потужностей до 77%, скорочення продажів, падіння відпускних цін, високі витрати виробництва) призвела до активного пошуку зовнішніх ринків збуту, закриття виробничих підприємств і часткового переміщення інвестицій за кордон.

За останні 20 років частка європейської хімічної продукції на світовому хімічному ринку знизилася з 27% до 14% (дані Cefic Chemdata International).

Український хімічний ринок за таких умов почав відігравати важливу роль як каталізатор зовнішнього попиту для частини країн та виробництв європейського хімпрому, зокрема, Польщі і Німеччини.

Хімічна промисловість в Європі, особливо в Німеччині, наразі зосереджена на підвищенні ефективності та розробці нових продуктів і технологій (спеціальних хімікатів), щоб відповідати викликам енергетичного переходу та виконувати вимоги Європейської зеленої угоди та Європейської промислової угоди.

Вона прагне адаптуватися до мінливих геополітичних сценаріїв і необхідності більшої локалізації та диверсифікації ланцюгів поставок. І не останню роль в диверсифікації ланцюгів поставок європейської хімічної продукції наразі відіграє український ринок.

За таких умов залучення європейських інвесторів до створення в Україні сучасних хімічних виробництв, зокрема, по випуску високотехнологічних хімічних продуктів виглядає досить сумнівним (зокрема, якщо врахувати не зовсім сприятливу інвестиційну ситуацію в європейському хімпромі). Це можуть бути лише окремі комерційні та швидкоокупні проекти, які здійснюватимуться на вітчизняній мінеральній та відновлювальній сировині.

З іншого боку, наразі в центральній – та східноєвропейському регіоні, за оцінками ДП Черкаський НДІТЕХІМ» реалізується близько 10 проектів по створенню нових виробництв в різних секторах хімічної промисловості, які зорієнтовані на зовнішні ринки, у т.ч. і на український товарний ринок.

Посилюється дія **фактору Китаю**, частка продукції якого на світовому хімічному ринку вже перевищила 50%. На українському хімічному ринку також досить активно посилюються позиції китайської хімічної продукції, в 2024 р. її структурна частка у поквартальному зрізі становила 13-15% і має однозначну тенденцію до росту.

Така динаміка свідчить про те, що етап поглинання ринком Китаю світових надлишків хімікатів закінчується, китайський хімічний ринок стає більш самодостатнім і наразі китайський хімпром все більше переорієнтовує своє виробництво (у значній частині продуктів надлишкове) на експорт.

ВИСНОВОК 4.

✓ На внутрішньому товарному ринку та у національному виробництві порівняно з передвоєнними роками **загострилася проблема якості хімічної продукції**, в частині сегментів збільшилися обсяги фальсифікату, недоброякісної продукції, яка випускається та/або поставляється на ринок без дотримання вимог НПА, стандартів, за відсутністю технологічних регламентів на новостворені виробництва, паспортів безпечності на хімічну продукцію тощо.

Така ситуація свідчить про нагальну необхідність практичної та системної імплементації прийнятого національного законодавства у сфері хімічної безпеки та управління хімічними речовинами.

ВИСНОВОК 5.

✓ **Хімічна промисловість в технологічному плані досить складна і водночас високотоварна, оскільки є постачальником/базою для багатьох інших галузей.**

За рівнем науково-дослідницької активності та інноваційних технологічних і продуктових новацій хімічна промисловість є одним із лідерів сучасної промислової практики.

З іншого боку, більшість інвестиційних проектів базової хімії мають високу капіталоємність, оскільки більшість проектів, які наразі реалізують у світовому виробництві основної хімії є мега-проектами з тривалою окупністю.

Саме тому збереження відносної стійкості національного хімпрому в Україні за нинішніх надскладних умов вимагає пошуку найбільш вигідних ланцюгів поставок, конкурентних технологій виробництва та переробки, а також впровадження **технологічних, технічних і продуктових інновацій, зниження матеріалоємності та енергоємності виробництва.**

Внутрішній товарний ринок хімічної продукції в процесі відновлення стає більш **конкурентним, вимогливим і фільтрованим** в контексті цінової, товарної, виробничої і технологічної конкурентності хімічної продукції, яка вводиться на внутрішній ринок під **внутрішні потреби.**

Усі названі чинники формують на внутрішньому товарному ринку хімічної продукції певну нову реальність, оскільки розвиток світової хімічної промисловості набуває все більш складнішого та динамічнішого формату.

І основним надскладним завданням національного хімпрому в умовах нової реальності є формування на рівні господарюючих суб'єктів стійкої конкурентності виробництва та товарної продукції.

ВИСНОВОК 6.

Задекларований шлях вступу України до ЄС буде досить складним.

Наразі вже є очевидним, що український хімпром на цьому шляху невідворотно змушений буде у тій чи іншій мірі добримуватися принципів, закладених в Європейській промисловій угоді та Дорожній карті - Декларації «Шлях переходу для хімічної промисловості», а саме: сталість, інноваційність, доступ до критично важливих ресурсів, забезпечення стабільного ланцюга постачання сировини, енергії, а також досягнення кліматичної нейтральності завдяки жорсткій регуляції.

В Україні формується **національне хімічне законодавство, гармонізоване зі світовими практиками**: прийнятий Закон України «Про хімічну безпеку та управління хімічними речовинами», базові Технічні регламенти – аналоги європейським регламентам REACH/CLP, Закон України «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення», який транспонує положення Директиви 2010/75/ЄС про промислові викиди та ін.

Однак шлях імплементації цих НПА в реальну практику роботи підприємств буде складним в умовах триваючого воєнного стану.

У цілому проведений аналіз підтверджує, що наразі національний хімпром ще не готовий до слідування усім названим принципам Дорожньої карти - Декларації «Шлях переходу для хімічної промисловості» та новому національному хімічному законодавству. І причина не лише у широкомасштабній війні (яка є ключових чинником), а і в необхідності для значної частини виробників змінювати свої бізнес-моделі розвитку.

А для цього потрібні значні фінансові ресурси, певний перехідний період та хоча б відносна стабільність.

Від розробника: при цитуванні та/або використанні даних аналітичного дослідження прохання посилатися на наукову установу – розробника.